

قان گولورم

ایکی اوییکو

یازار: ائلهان تورک(تانھو)

Leverequrdlar.1980@gmail.com

Leverequrdlar.blogfa.com

قان گولورم

ایکی اوئیکو

بازار: ائلهان تورک(تانهو)

یابینلایان:

دوزهکچى: تانسو قىزىلجافر مانلى(قىزىلجا مروانى)

تاپىپ: چئچئن چىچك شئھى

صفحه دوزنلىيى: جانسو توركمىن

گرافىست:

بىچىمى: رقى

تیراژ:

بىرىنجى چاپ:

شابك:

دەبر:

Leverequrdlar.1980@gmail.com

Leverequrdlar.blogfa.com

اۇن سۆز يېرىنه

اۇن سۆز دئىيلسىدە اوخوناچق بولىغانلىرىن اوغروندا قىسىساجىق آچىقلاما وئرمەيىمىز گىركىرىدى. اينترنننده يابىلاجاق بولىغانلىرى اىللەر اۇنچەمن، باشقۇ يازىلارىلا آز چوخ او اوز بولۇش، مجوز آلىنماق اوچون «يابىنجى» لارا تاپىشىرىمىشىدىق. يابىنجىلارىن يالنىز «سعىد بى مۇغانلى» دان سونرا، قالانى اىلقارسىز، يالانچى، فېرىيەلاقچى چىخىبىدا اىللەر بويو منى دە دئىيل، اينانجىمۇزى، گۇونجىمۇزى آسىلى ساخىلدىلار. اۇزتى، بولىغانلىرى دان اۇنچە «سۇويچى اسىدىرن كولكلەر»، «كۈچ»، «مېزىزك قوزو» آدىنىلى اوچ جىلد كىتاب يابىمىشىدىق. ياخلاشىق بىر اىل يارىم بوندان قىباق ايسە «اوزاي مامورلارى» آدىنىلى بىر رومانىن «نشر مينا» ياسارىدان مجوزى آلىنىمىش اولموشدو. يازىقلار اولسون اونو بوكۇندىك يامىق اولاناغىنا بىيە اولمامىشىق. آنىمسادىلمالىدىر كىتابىن يابىلماماسى يالنىزجا مالى نىتلەرن آسىلىدىر.

ھمشە منىم اوچون گۈچك بىر دوشۇنداش اولان «كىريم بى چاچى» آرخاداشىملا گەندەدىكىن سونرا، بولىغانلىرى اينترنننسل يامىق قرارىندا گەندىك. يابىلاجاق يازىلار بونلار اولمالىدىر ھەللىكىيە: «قان گولورم!»، «قارانلىشىق»، «نمنەمنە»، «فانقىلانقىشۇ دونيا»، «باشكىنдин كالاوالارى»، «بوغاناق سۇيود اورەپىنە». گەندەكە ايسە يابىنلاناچاق نىچە نىچە يازىلارىمىز داها واردىر. بونلارىن لىستى كىتابىن سونوندا گۇرولە بىلىر. بولىغانلىرىن بىرازى ھە بوتۇولنمەمىشى، تىزلىك اىله اوئنلارىن دا يابىلماسىنا جان آتاجاغىق.

سونلوقدا، اۇزلىكىلە «ايشىق» سايتىندا چوخلۇ تشكىر ائدىرم بولۇشىنى بىزلىر ياراتدىغى اوچون. بورادا، هە بىر ايرماغان آخىب آخىب داغلىقلار آستى كۆھوللوكىلەرde اۇزونو اىتىرىپ، نەلىكىنى يېئىب يوغا جومۇغۇ يئرددە، گۈچكىن دە «ايشىق» كىمىلىر اوزاق ائورنلىرىن قىيىسىندا اۇزلىكىلە منىم تايى كىننە ياشايىبىدا هەچ اينترنن اولاناغىنا ئىرىشىمىن بىرلىرىنە چاتان ايشىقىرى. اوغۇرلۇ اولسونلار!

هابئە؛ «ھادى بى قاراچاي» دان، باشقاسى تانىبىب تانىمادىيغىم، بوتۇن تورك او بقارلىغى يولوندا چالىشانلارдан اورك دولوسو تشكىر ائدرەك آريجا گۈزىبىنىز دوشۇنجلەر، اىستكىلار حالالنىز اولسون دئىيرم!

١٣٩٤ گولن آى.

چوخ سايقىلار لا «ايلهان تورك - تانھو»

دوزلگە

بىرىنجى ائىكۇ: قان گولورم!

ايکينجى ائىكۇ: بئيىنин گۈوشىدىي اوروش.

ياشيل بايراقلى، ياشيل گۈرۈشلو، ياشيل كوروشلو
تۈركىنىمە سونورام.

قان گۈلۈرم

آھىخىشام، توتگۇنان «بىزدىن يېيىجى»لرىن اوغورلوق بالاسىيەمىشام؛ منى سن بىر آلدان(شبح) آلىپسان. اونوت آنالىغىۋى، من بىر آجيقساق آنا آردىجايم؛ چىيىمە توفنگ آشىرا، اووجوما جوپىز آغاچىندان يۇنولموش ياشام دئگىلرىن(سۆزجوك) تۈكە. يوخوما تانىش اولمويان قىزلارىن گلمەيىنى اىستىرم. من «قانتورالى» كىمى «سارى دونلو» قىز سۇمەللىيەم.

آغرىداشىم! او ماما سنه شاعيرلر أىپىلسىن. آجون اولانىندا، سنه بىرجه وئردىبىي قول؛ يازارين. شاعيرين شاعيره، قلمى باغير باسار! هر كىمسە اوز اينامىندا بوغوق، بوغولما شاعير قارداشىم! بوغولما اللرده گىزنى او خولوم. سون دئىبىين اىزلرە بىر باخ، ھامى اوزگۈردو اوز اينانجىندا بوغولماقدا. ماھنى ايناغى، بىزمسە يالنىز، سۇي(شعر) يازماق او ياردى، ماھنى اينالىم. گلمەيىمىزىن نىبىسى بىريجىك ماھنى يازماغا ايناتماقدى؛ ماھنى اينانجلى، «آمرىكا» قىزلارى. «آمرىكا» قىزلارى، ماھنى لارىزا آند وئيرىرم، ماھنى لارىزا آند اىچىرم. ماھنى لارىنىزداكى بارىشا، سئوگىيە، ماھنىلارىنىزداكى گىچەيە، بىزدەكى شىننەجە آند اىچىرم، سىزىن سىنىق قاندالارىنىز؛ ئىلىمین

قىزلارين آلاتماديم؛ تومارلاديم قاندلارىزى اركينلىك يئلى ايله دارانسىن.

ايستېيرم وورولام، هاى قاچىرام سىندىقلارىما: سئويمى، سئومەيىمى؟

قىز دئگىسى(سوزجويو) شىطاندى، آغزىمدا چىئىه-يركن، - قىيىيىيز! - دئيرم. - قانادلى سؤيلەن ماهنى،

قوپوز دىلىنده سىنمز. قىزلارى چوخ سئويرم، شىطان وارسا بونو بىلسىن. اوزونو منه قىيىيىيززز انتسىن!

بىرمى دوققۇز ياشلارىما آشمىشامىن ترسىنه، آتامىن ايشلەك ئىلى قىزىشاندا منى وورار. بونونلا بئله آتام، هر اىل منه بىر توتكىنى(نئى) قىيىرر. ايلقار باغلامىشام سنه وارماينجا چالمايم؛ هر اىل ده من توتمەيىمى سىندىرىمىشام.

هاچاغ گوورراق، بىلمىرم ندن اوچورام تانرىلى، بىر بولود قادىن سوز آغالىيرام... ندن هرنە دانىشدىم آجي اولدو؟

اولمۇيا آتوم او دوندان اولدو توركوم؟ ھەبە منه، - شىرىن دىللە بالام! - دئەمەمىشدىن آنا؟ به منه دئەمەمىشدىنمى: «بالاما

قوربان ايلانلار، بالام هاچان دىل آنلار؟» منى بىر لال ايلان چالدى؛ ايستېينىن بئزىميش، بىر اودو لال ايلان.

بىلەم تو تولورسا، دىنلە، آغريم آليم! پلتکلىيىمە شىرىندى اوليکى آخى، قاداسى...

هن، بىزى اودو لال ايلان سانجدى. گلينىن، قادىنیم يوكلەنمىش، دوستاغىم يوكلەنمىش، من يوكلەنمىش دئيوشم آنا، يوكلەنمىش دئيوش!

آنام، باخ! يوخارىدان هاوا پىرسايبىپ، شىمشكلىرىن دامارىندا او غلانلىigi دوروب. بولودلارين قىزلىigi گۈنورولە-

جك. نە بىلەم، او لمایا تانرى سنىن لايانلا يوخلاياجاق، او لمایا سنىن دىليوه گۈونجك. - او تانماسىن! - دئىه، منيم

پلتکلىيىمى، آنلام دىلىنە چئويەمجك؟! رحم گۆز ياشى، سەن ياغاندا، بىلىك ياغمورو!

من اۆزۈمۈن اسکى، بوراخىلمىش لىجىميم ايدىم، بلىرىسىز سەن اۇتموش لرىمەن يارپاقلارىندا چكىلمىش، ائلىمەن
آلېشىغى، باھالىق!

ساناسان اىيىن، آغريلارىمدان يارانان سىنىق لاردى. گۈرەنمى من سنىن تىننۇھ(روھىنە) پوفلەنمىشىم؟ قابىغىم سنىن
تىننۇھ. سئوگىيە من سنىن گۆزۈندەن گۆزۈل باخىرام؟

هاردان بىلەك دونيا وار؟ او لا بىلسىن، بورا، چاغ كۈرپۈسۈنۈن قورو قولدور. او بىرى قوللاردا آراز- موتلۇلوق
ايىسانلارىلا سورونور. دىبى، او دىبەجك من كىيم. بئىنەم يېتىگىنلىيىن او تايىنە يېتەجك، بئىدە - سەگگىز اينجى
دويعويلا، ايشگىللىرى سوپىدا جاگام. يوخسادا، آجون، ائلە يارىنلارىن يارىنى قالاجاق.

***

آ... «قرە قوشۇن» داغلارى! سىزىن سئوگىنiz، او لمازلىق يامانلىغىدى. سىزى من سئويردىم آنجاق، سىزىدە
قالماڭى يوخ. بابا سىز گوجلوسۇنۇز! منى ساخلادىنىز؛ اۆز سئوگىنizدە.

سۈچچو(شاعير) آغا جىلارдан تۈكۈلر، يالقۇز بوياق يارپاقلار، يولچونون آددىملارى، خىش - خىش هاواسىيەلا
او خودار خزللىرى. او سۈچچو آغا جىلارا تاي، پوزغۇن قايغىلارى، ساتىر يولچو، باخىش خزللىرین پاپلايان
گۆزىك يئلە.

داددىغىم دادلارى آغزىمدا ساخلايىب چاخيرا چئويىررم؛ بىر سايرانىن، اتەمى سوچسوز توخ سسى، بوكۇن شەنلرە
گولسە، دان يارىلاندا، سەمن شئەنى، آغا لامىدىر، اىچىپ قارانلىغىندان ساللانمىشام، خاقان گئچەلەر! قوجالىغا

ھۇنكىروۋىم، داها گۈمىكىننە گۈرک آېرىلام، سىن دە لەپ قارادان بېرىتىلام.

قىش دىنمير، چىچەپىن يايلاغى قورخور. قىشلاغىن قاشىندا، بولبول سئوينجى كىچى قىراندا بوروخور. دلى چۈللىرى! او قدر دىلك اوتوبىسن، قابا داغلارين حارام تىكمەن بؤيلە آزمانلاشىپ. داها سنه باج وئرمىم من، او زون ياشىن قىسسا بوى اولا. بىر گۈن شاشقىلار اوئوندە سىن دە، هن! چىلغىنا چىلىغىن گزەن. داندان گلن اولمادى. بئزگىنىلىك داغ اولوبان يېرىندەن سورولدو، دۆزۈشۈن كندى باتا. باتدى گۈنىشىن، باتدى باتىدان يامان قانا، مىدن آرتىق، دئىگى لرىمەن(سۈزجوك) گۈزو قالدى يولدا. يولدان ياردىم، هاندان - گۈجدەن گلن اولمادى. آنلامسىزلىق لارين قولو اولدوق.

كوسموشم، ياسا من قول گىدىرم. گل در گۈزومدىن اولدوز، سوسقونو سووخا ساخلا، ايشيقلاندىر اولكەن دولونسا، آنلامسىزلىق بوياغىلا، او چاغ بىر منى دە يوخلا؛ چور دانلاغى ايلا... كىشكە كورلانماياردى گۈچن گونلر، اوتن چاغىن، موتلولوغە، پوشكودن آتىلان گوروندا. ماغىل اونلارى تاپىپ، او زلارينه توپورمك اولاردى. او كىلىكده ياتمىش سئوينجىلدەن، بىرى منه توپورمك باجارايدى. اولورم، من يالقىزلىق زەلەسىم. ياتمىش گەدىش قانىنا، او خشارمى قىزىل چىچكلىر، آنى لار خاطيرىنە يوردوم؟ وورولدوم من عجل، من سىزلىرە، اؤدوم اولموش قىرىننە يامان يئرده اىيىسى ياندىرىپ ياخماغا گلىر. اولومون، او دوزلرده گۈزو بوزارىر، هوووشە چىراڭى كۈزىرر. من گىدىرم، ياشىمەن ارىدىر، يوردونو آلماغا گلىر. گىدىرم؛ چم، دومان يولون، كؤكسوم قويىنندا داغلار، مىدن سونرا تئixa گومان اولون، دىلكلەر؛ تۈكۈلۈن، تورمه- نىزىن(دۇستاق) يارپاقلارا، يوخلار، حاققىنiz بويوجا دولون يازا، اور بىننە دىنج بارىشلاردا.

سنه اۆزىلم وايالى؛ آنامىن قىز بويو دوشىلدەدى گرچك؛ «مرىم» سىز «عىسى» لار. امم گىلمىش، آلىزلىغىن اوستە، جان يارى، دورماغا يئريم يوخ آجون، بئزمىش. دور، منىملە آبادلىغا سارى گىك. جارجارلار دىدىشىننە سامان اولدوم؛ سنه ياراشىق وايالى قازانچ، دونيا؛ سونو اۆزىلم آھى.

ائى «قىزىل درى» لرىن اوپوتلو قوشلارى، وارلىغىن قالىجي، دەپلى دىلكلەرىننەن، بىر جە دورولوق، تايماز، سارسىلماز... سنى آند وئريرم دئيوش تورپاغىندا دوشىن آتلارين سوچسوز قانىنا، آند وئريرم، او آتلارين قانىندا بىتن آلاقلارا، آلاقلارين سىنىب اؤدلهنن املىيىنە، شىنەمىش بىجلىيىنە، بىزىم ساسىييان دورولوغوموزا، آرتىق سئۇدىيىنى، اينجە دويدوغۇنو كوشكور!... ائى گۈگ داملى گۈلىرىن سورگۇن قوشلارى، ائى قانلارى بولجارلاردا(دئيوش آلانى) اولو بابالارىمەن قانىنا قارىشان اوزاي قانلى آتلار، ائى توركۈن كوركlu قاندلارى!

***

قويمور، او جقارلارا يوروين شېملەر تالاى لارا او زەمىيىمى قوييمور. بوجاقسىز او زايلاردا، اىكى سو سامان يولوسو توقاشا جاق. نە داشىن بىركىننە، نە دنىزىن درىننەن، قالمايىب او زە توپورمەھە اولگۇ، هاراي وارلىغىن، كىمسە گۈزۈننە يوخلاتماز.

آى آداملار، اىنسانلار ھايىندا؟ آغلامىمى حالالى ائتمەم، سئوگى سوئىلر قىزىن منه حارام قىلدى. هانسى قارانلىق، ياساسىزلىغى حارام فېرىتايىا ائتدى، خىللەرن ياشامى، زوردان قىلىق بىچدى؟ هاي آداملار! بىخىلدى «سوئىمان»

تختى، اينسانلارин كيملىك توزو هانسى توزاناقدا، اينسانлар بويون(اوئيکو) يازان، هانسى اردم ده؟... آجارمان كيتاپلار غرور، سونگوئە تاخيلير، دىلداشىم! او لولرىمىزىن سوموكىلرى كول ائدىلمەميش، او لاپىلر سيناق ائۋى ياراتمالىيىق؟ بىزى «مارلىك» تېمىسىنده، «اسنلى» تېمىسىنده، «اورخون»دا ھله، شامان سوموكىلر تانىيىر. آنجاق، دوشمنىن آنلامى اولسادا، اوچماقدان آتىلان آداملا ھوا تۈرە مەلرینە يوخ، يئرده گلىشىن، مئيمونلار تۈرە- مَسِينَه، يېتىر...»

آقىرىيلىق، ياغىچىلىك دئىيل؛ مندۇن ال چىكمىشى، من اوندان ال چىكمىشى، او زىبردىن سالاجاگام بىلەسىن؛ كۆنزلىبىمەلە!

اولكە سؤيو
شاعيرين گُرچىمىدىر!

پىس گۇروشلىرىن درىن باخىشلارى، قارا پارلايان كولومو سېپ، گونش بوغاناغى، شوملانسىن دوشونجەھلىرىن تاققىر كۈدەسى، كىمسە هئى - دئى، باخىشلى او يقۇلارىمى دانلاسىن. تو فنگىمەن بوغازىندا قورشۇن قالىب. ائنىيىسىن اۆز جىمدەبىيۇ قالدىرماغا، يئرده سننسىن، گۈيىدە من تانرى، گوجون چاتمير اۆز جىمدەبىيۇ قۇوزاماغا. جىلىزلىر، او تۈزاندا دا شىلىك ئىللەر. بونون قارشىندا تىبل، نىيە ارىنجىكلىبىنە گۇونەنمەسىن؟

من قايىدا كۈنلۈن سىنديرىدىم، آنجاق سىنىيغىن او خامادىم. سئوگىم سوسورلۇغۇن دا، سىنديرىمادىم. وورغۇنودوم، سوچلار بئەنتمىن بئەن سىنديرىمادىم.

ايلىكىدىن سىخىلاردى او تانج دوزاغىنا قەھرىم، يالوارىشلارىم جو جىرىم؛ او شاقلىقىدان گۈزلىرىم، دو يوون قارىن يوخودا دوغرودان آغلامامىشدى... جانى يازىق، اۆزو سوچ، ھې يوخودان آغلاياركىن آيىنماغىم دئىيل، گىچە نامازى؟!... سۈچۈلۈكىن(شاعيرلىك) قورخورام؛ گۈرمۇ يۈنگۈلدۈر. سىراو يلىقىدان ھوركۇنورم؛ جىنایتى اوندردىر. بىلىشىم ياساولوندان سوروشورام: نىيە قورخورسان سۈيدىن؛ سئوگىلىيۇن تومارىدى؟

دو مانىندان ھايلىنيرام، قاچىشىندا جايلىنيرام، كۈتكۈك ايلىردىن آيلانىرالىم. ئەلە چاغلار اولور، آنداق - پىتىداق تانرىدا ياشانىرالىم. اسکى او بالارىن چالىدان تو خونموش قاپىسىنا، يېتىكلىكىن يورۇين قوردلار، بو گون، «ايكس» ايشىنيدان تىكىلەن قاپىپلارا آجلىقىدان يورۇپور.

قان گولورم. جىيجىشى دېشىمە، قاماڭشان او فەممە، اتىنى زىلە - زىلە سۈكەمك آغلابىرالىم. قوردون گوجلوسو ايشىقىدان قويونا يورۇپور؛ گوجسوزو قارانلىقىدان! داها «دو مانلى گونلارى سئور قوردى» يوخدور.

لال چور، كار قور، كور زور، توز تور، انگۇو دانىشىق، سۈزسۈز؛ قارقىشلارا چوخ ياراشىق! هئچ، داها زەلم هەچىن دە گىدىر! زىر يانلىش، سەن اۆزۈندەن دېيىلسىن. كىمسەن؟ سۈچۈلۈرلەن او يوون يانسىلاماسى؟ هانسىنىن دوشونجەسىن ياراسى؟ هانكىنىن دويغۇسونون يارىسى؟ اولومسىن، سىنالار دېلىبىنده. يوخسا كىمسەن؟ امە گلەز دئىگىلردىن، آختارىرسان يو خلوغۇوا وارلىق؟ كۆينەيىن او وونج لارдан تىكىرسىن. آرالىقىدان اۆز گىتىرمىش، آرالىق

ایتى! آشقال پېشىبى! نه دويونجاق دونيادان بوشالدىرسان، نه گۇرونمىز جايناغىن ياخامدان قوپارىرسان. آرىلار آلدانار پوسگۇيون شيرھىسىنە، توپوروم لېچەپىوين اورتا گولونە، گىلدىبىنە، اوکسوز دويغۇ! اۇل دا! انگۇو دانىشىق!...

***

بىر فىلسوف بويدا ايشكىل وارسىلى، اسکى چاغلار دا؛ دارقا يول كىردى، عدالتچى قول. ايندى داغلار سؤپىچو زىنەلەير. شنلىك قىدغن اولان اولكەلرده سؤپىچوile آغىتچى آرتار؛ شنلىك اولان يوردلاردا چالقى، ماھنى، بئلەنچى اولكەلرده اردم، اوزلوق يئتگىنلىيىندىن، ئورىمین سون آشامىندان شىنەير؛ ياساق يېزلىرىن ترسىنە.

عدالت حاققا وارماغانىن كۆكلەشىك(كىلاسىك) دوشونجەسى، هر ياخشىسى يالنىز فىلمىردىن او مولان بىر وارلىقدا، هۇرمۇجەپىمىزلى دانىشمالىيىق، نىبىيە گىرك عدالت كىمى زادلارى قانىنا بلەمەلى؟! يوخسا، گرچەمىي اولمايان، گىركى آرادان گىتسىن؟ يوخسا يالنىز، سانال باخيمىندان اونا باخىلىسىن؟ سؤى بىر ساوجى ايدى، تانرىبىلا شاعير آراسىندا. تانرىدان يول آلان ساوجىنى، ساوجىنى سئزمەين، اوخ ايلانلارى اوەلەپىرىدى!

بو باشدا، آجونا، شاعيرلىيىن، زىنەلەنمەيىنин، نه دەيرى قالىر؟ داها، آجون بؤيوپوب، بىچ آلىپار اىستەمز. داها آلىپ ارنلىك قىدغن اولمالىيدى. من آجونون اولگۇسو، ياساق آلىپارام! دونيائىن بوتون آلىز ئولرى سوسقۇ آغاچىندان يېخىلان چولاق اوشاقلارين اوزونه باغانلەمالىيدى.

ھەندىن كىچمك اولورسا، جوشقۇدان كىچمەيىن جوشقۇسو، قويىمور جوشقۇدان كېچىلە. ھەندىن كىچمك اولورسا، سئوگىدىن كىچمەيىن سئوگىسى، قويىمور سئوگىدىن كېچىلە...

ھى... ئى فالىنى قارانلىقلارдан آلان، توپوقسوز يومورتا. هوھوى، اۋلۇم! قايغىلى، يارالى ايلان، اىچىمە بورجوشورام. گۈزو باخار اولسىم، آزى، چالار بوياغىنى سينايارام. آنجاق... آنجاق منى يوخودا توتسان، دادىنى نىجه تامسىناجاغام؟ ياشابىشى اویغۇدا، پايسىز آنلام ئىلمە «اۋلۇمەجك»!

چاپىدى زولۇم شاعير اردەلىيى، نە يەئىتمەن، نە دويغۇ، نە قاب- قاپاق؟ ائلە اولور، آدام اۋز دوشونجەسىنە خيانات ئەدير. يوخ... يوخ، يوخ! داها گىزىشە يئر قالمايىب. گەتىمىشدىم سىن(گور) داشلارىنىن سوچۇنۇ آجون قوولوغونا يازام، بىردىن، سىنەن بىر اود شىغادى: هاى، هاراي! لىكسيز قالاسان سؤپىچو، آخورونا باخ كەنچ! كورقان جىيجىكلىيىم، يوخ چىلىسلىيىم، بو منىم بئزگىنلىيىمدىر، گەتىرمەن خان ئۇرى يېخىقلىيىمدىر...

يوموشال، آغلاماق آغلاما، آى اولولوغو داغىلى بئجرگىم! سىسلان، سىنى نمىشلىك اوشومەيىنندىن اوتوم. لىمانىن ھاواسى شئەلەنمەلەيدى، باتمالىيدى. پىسلان، بورادا قارى دئو قارا چۈكۈب، باغىرمالىيدى، آى اولولوغو داغلى بئجرى، بوراسى سؤى، سؤپىچونون توستو قاناد اوپلاغايدى.

سۇپىچو يوردو سؤى، سۇپىچودن قوپور، كۈنوللىرى اووور، يئنە يالقۇز قالىر. آى اردەلىيى داغىلى

بئجرىم، اوران(نىدا)؛ ايشكىل لردىلىيەم! ايشكىل لردىلىيەم، نىيەملەر دىرىيەم، ياشيم اىچىمە دامدى، آه...
آجىلېغىمى قوم تېھلىرىن سئلى داشىل آپارىر:

يارادان ساتانى

ياشايىش آلمابىر

تازىبىلا ياشايىشىن دؤيوش لرى سؤيچولار!

ھى... دويغو بى جىكلەرى، سئوگى خانىم吉ق لارى، اسکى چاغلاردان گلمىش لر، يادجاسينا ياشايىان دويغو بى گلمىش لر. او زگەجەسىنە ياشايىان، او زگۇن سؤيچولرىن، قورخمازلىقلا اورك تونوكلوكلەرى، ان يالقوز بىزلىكلىك؛ او زگۇن اوزللىكلىك. او زگۇن سؤيچولر؛ ائى ان يالقوز بىزلىكلىك!
چىلخا عالتچىلەر، تارىخىن لەپ شىرىن سيناولارى! بىزى چاغلارا سورگۇن ائتسەلر، ائتموش لرده تازىلارا، قورخولو گۈندريش! گلمىشكە كى ئىنلام، كىرىگىدىن آنلاق! خانلىق چاغ يوردو موز، بىرمى بىرىنچى يوز ايلين سورگۇنلۇيۇ، ائى وورنۇخان دارلار!

***

ايىسان، بىللىق قوردلۇ قۇواق دئىيىل، سارسىنىسا اورتاسىنىدان شاققارلانا. ايىسان، فەردىر سانكى گىرك بئنلەر چىكىلەرنە.
او تانمايا جاگايدىن؛ گۈزلەيىش آنلامىن سىنديرانلارдан. ائلە يوخودا گىرەھەلەيىب، سەن ايسە او زونە بىر يوللۇق قاچاجايدىن؛ تىننەمى او يغۇدا، گىرىيە چىخاندا، آلدادانلار آپاراندا.
اولۇم سەنلەندى. ھالال آرخاداشىم، دوغما قابىغىم! يامان بىردىن يولوموز ھاچالاندى، سەن يئرە جومدون من گۈئىلەر. سەنلە داها هەئىش چاغ... سورتۇشمك توکندى. اولۇم نە يامان سەن لە، سون گۈرۈشۈ دە منه چوخ گۈردو.

قابىغىم! گەھلىكىدىن آيىن كورلان، قانىغىم، يانىغىم، ياندىغىم.
آنرىدان سەنە فاتحە او خوياجىيام، ائيهانا سەندىن فاتحە چىچكلىرى تۈرەنە. يوخسا سەندىن قارانلىق فيشقادى.
او چماق فاتحەسى او خوسام اولىكى مۇسلمان بىر ئىتىيانى گئىمچىك سەنى. تامو فاتحەسى او خوسام، او لاپىلەر جىن گئىش گەدەپ، دوشمنلەرى او ز يئرىنە باساجاقسان.

آمان تازىيم! ائورەننин ھەر يئونونە باخىرسان آيرىلىقىدى. قىز او غلاندان آيرى، گۈئى يئرىنندىن آيرى. آنچاق ياشار آيرىلىق يوخدو. تازىرى، گۈۋەھەلە تىننەن ياشار آيرىلىقى، ياشار نىسگىل ايمىش. كىم دئىيىر او چماغانىن كدرى يوخدو، كىم دئىيىر ھەر زاددا اينجىتىگىنىن كۆكۈ وار، بىرچە او چماق آریندى سىنىسىتىگىدىن؟ او چماغانىن ان گۈزە توخونماز سىنىسىتىگىسى، منى قابىغىمدان آيىرما ماغىدى.

***

ائى يوخولو دئولار؛ آيىنин! اولوم يالنىز قورخاقلارا وار. آيىنин اوز يوخونوزون اولوملىويندن.

يازىتلارى، تزەك ورىنه(يئىنە) هەلەدن پىسىپسالار، تارىخىن كىملىبىن هار ايا سوخالار؟!

ايىسالارىن، گۈچىي دئەممەكدىن چىكىيى گودازلار، تارىخىن كىملىبى؛ گۈزو ايشقىلى، قانادى گوجلو قوزغۇندور؛
تارىخ، اوزانق اورماندا قوخوموش جىدك.

تارىخ، منى يالتاق ائىنلر- دئىير، - مؤمىن بىر سۆزۈم، منى قارقىشلاردان توکھەر: كىمسە تورپاغىندان قۇولمايىر،
پولك، تاماه يارانىش شئىطان دىر.

چالىشىقدان اليم ايش توتمور. اۇرونه(أۋىنە) لرىم كورلانىر. داها يول قالمايىب، بو كزىسە، تانرى واختىمى
كورلاماقلا منى سىنابىر. يازماغا چىخدىغىم چاغلارى كېچى قىران يئىنە ساوروور. دانلافلېيام، اولمايادا، بئەجە-
سینە، منى قوروردور؟! چاغدان اوزانقلادىب منه دويىدورور: آzman، آzman اولسا، يئدىكچە شىشىز، يئدىكچە
آجىخار!

سۆئى، كۈنول گۈزگۈسو، بىزىم آل ائىكولرىمېزدە، دوغرويلا- دولو. سىزىن اىچىن لرىنىز «گەشىكلى
يالان» لارىلا، باسىلى!

اویونلارى قارتىلار يوردو، هر كىم اوز اينامىندا آلىزلىق توتوغۇ، بىرتىجى شەيد! اينجىگىنە باغلىدى،
قادالار سىنە كەفde بىلەنir، سەن توختماز قادا اولوم، وئردىن دلىلىبىمەن اولوشكەدەيى بويدا بىر ماچى،
بال قىزىشىدىرماسى!

ھەش دئميرىك بىزى سئوگىيە اۇلدۇرمەبىن، دئىيرىك سايىن سوچلارىمېز سايىغىسىنا، ال ساخلاپىن!
ايىن بئەلە سؤئىلىرىمى قويوبىا اوخوياجاغام. اوخوياجاغام آzman بىر يئنگىچە، «قاراجىق چوبان»
جايناغىن كىسە، دودوك قئىرە. دودوك چالىناندا، سىسى،... بەبىن بىتىپى وارىدى بىتىپى! چىخا.

يوخ! داها سايىغىبا بافا قىلماق اليىن اىستەبىرم، «عاشرىرا» گونو قەمەيلە باشىمى يارام. آخى باشقاقۇن
اۇزومۇ اۇلدۇرسىم، آتام ھۇرومچىك، تورونا دوشىر.

بو دوشلار، ان آجىسىز يولدور، بوتون يارانمىشلارا. بىلىملى - سانرىسال بۇىلار، دويغۇلارين او تايىندا
ياشاماقدى، ايمكاناتى دا دويغۇلارين او تايى.

سن، «سەند» داغلارينىن ارىمىش قارىندان داشان ليغلى، لىللى«سوپو - سوپوق» چايىن بى تايىندا، او تايىندا ايسە،
كۈرپو، قايىق، آت، مىنىك قوشلارگىل... دوروب سنى گودورلر. نە سن بىلەجىكسن داشقىن چايدان نئجە
كېچدىبىنى، نە دە، چايىن اوتايىنداكىلار ياردىمىنا گەلە بىلەجىك.

كىم بىلىر، اولمويا بو آجونون دويغۇلارىدى، چايىن او تايىندا دورانلارين دويغۇلارينىن او تايى؟ اولمويا ائله، سن
اولاچقسان؛ چايىن او تايىندا گودن كۈرپۈنون، گەمىنин، آتىن، مىنىك قوشلارگىلىن؛ دويغۇلارينىن او تايى؟

بورا وارلىغىندا دويغۇلارين او تايىنا اوتمىكىدى اولوم. هر اينسان دويغۇلارين يوخسا دويقۇلارينىن اوتايىنى تاپجاق
اولومو وارىر يوخسا اولومە وارىر؟ دويغۇلارين اوتايى بىر آغاچلىقىدى، سن چايىن او تايىنا كېچدىكە، اولوم
آغاچىندا يئىشلىرن سوزۇلن شىرە آغزىنى سولاندىرير، ائله گۈرمەمېشلر كىمى، او باغا تېپلىپ، اولومو درىب

اوردونا باسیرسان، او تایداکیلار اوندا سنه شاهوو چالاچاclar: ھۇى! ائلوم گۈرمەمېشىنە باخ! شاهوو، شاهوولار ائلوم گۈوهزىسىنە!... گۈوه زە!... اورا باخ! شاهوو... اۇل دا، ائلر ائلوم گۈرمىيىب! اوچماق ائله، ائلومو درىب دالبادال بىئىب اولمكى، گىچك اسرەنمك، بودور ائله.

بو آجوندا، دويغولارين آنريسىندا ياشاماق، او بىرىسىنە يارانمامىش دويغولارى تاپماقدى اوچماق. ائلوم يالنىز قورخاچلارا واردىر.

***

آرتىق سوج بىغاق، ائيهانا ائلومون ائلومو، بئزانا گلىپ سينماگى بىزىم سوچلار اولا. تانرى،— بابا بىراخ اونو، اوندان آدام اولماز!— دئين چاغدا، ائله بىز بورالىيىق. بئلمىسە، اولمزىر دوغا اؤتە-سى(مئتاfibizik) گمى قئيرىب، يوخسا ائلومون گمىسىن كوشلاپىيان، تامويلا اوچماگى سوزورلر؛ اولموينلرى... يوخ بئله، ياشى آنلامسىز ايگىتىلرى تامويا سورگون ائتمەيمە. اوچماگى چاپاول ائتمە-يە چالىشىق وار. ائلەينمەسلر دە، اورادا، اوچماقلىلار آراسىندا دۇيوش اوياندىرىلاجاق، بورادا اوچماق بنزەنمەدە. ايرقىچى اگەنلىكلىرى، بو ائلومجىكلىرى، يازىق اينسانلارى يوخودا ائلومسەندىرىب؛ آپارىرلار ياپاي يوخسا بنزەنمىش اوچماغا،— بورادىر سنه تانرى وئريلەن يئر! بؤيوكلرىن دئينلرە باخ!— دئىيرلر. يوخودا ائلومسەنمىش آيىنib گۈرۈر ھەنج نە يوخ هندەورىنە. آنچاق يازىق گۈردوپونه اينانىر؛ اۆز اولكەسىن، اوللوسون ساتىب بوتون جىنایتلىرى ايرقىچى اوچماغىنин يولوندا ائلمىير!

بو آرادا، شىطان گوندە بالالاچاچاق. ائله تانرىيىدا، آرادا فيشىدىراق چالماق قالاچا!

تانرى ال چىكىن، ائلوم ال چكمىر. سئوگىدىن چوخ، ائلومە سۇئى قوشلۇر. بو آيماز ائدىشلر، ائلومون باشى بىرگۈن قورو لماغىندان اىزدىر.

اينسانلار تلەسىك، گۈوهزە، گۈرمەمېش ياشايىر. وار بىتىر، جان— ياش قونشومۇزون آرابا باسان، ياغموردان ايسلانمىش ياش اينىنە بنزىر دىدىلىر. دىنجلەك، ھۆولەسکالىكىلدەرە دىتىلىر. باحالانىر آدامجىل يابان، يابانجىل يوخسول!

هامى دىنج، دىنج، دىنج... دىنج دئىير، آنچاق ھانسى كور توتدۇغۇندان يورولۇر ھەنج؟ كۈكىن دىنجەملىش يارانىبىمى، يوخسا بو بىر اوچماقلى دئىگى(سۆزجوك)، آداملا ھاوا دىلىندن بورا ياخ سورگون بومبا دوشموش؟ قورخومدان گۈزىيە چىخمىشىدىم. قارانلىقدان يابانجى، بوغونتو ھايىمى قورخودان گەنەلدىرىدىم، كىشى سسىن گورولاييردىم قارا بولودلو ھوانى، قارانلىقدان كەچىنلىر ھوركوسون. آنچاق قارالتىلار منه شاهوو چالىر. خوخان گولوشلىرى، منى قورخو دونيالارينا گىزلى دىلن چاتدىرىر.

قورخومدان گۈزىيە چىخمىشىدىم، ائله اورپىندىم هندەورىن، اىينە - اىينە توكلرىم واه واه، باتدىمى حئىوان دونيا جانىنا؟!

ھەر زاددان سايخاڭلى اۆزومو گۈردىم. يوخىيدۇ مىنىشىم، آنچاق يالىن آياقلى اوخويوردوم ياشايىش يولون. اىستەمە بىلەسەن جانىم، بىلەنمزىن! بو تۈزاناقدا باشى آچىلماز موشەمەن ساواش باشى، آز غىن

***

بىلىسىدىم وورغونوموشلار بىر بىرىينه آناملا آتام؛ دوغولدو غومدان هئچ اوزونمىزدىم.

سئوگى، بىلگى، دوشونجە، قايىغى، نىسگىل، سانرى، آنرى، تانرى كىمى مىنىك قوشلارگىلىن اوچوشوندا اوچوشدوم.

آند؛ سانىلان، اوچ اسکى ئورھنىن بورو شوغونا، آند قوشما ئورانلىرىن يئنلىبىيىندەكى شاشقىلارا، يا آلاجاغام، يوخسا سىنىب، سينياجا جاغام. ھېمە، باشقۇا اولوم دەوار؟ ئەلە سن دە، يوردون كىمى سىنىب سيناماقسان.

سۈيچۈنون نە اوزو، نە سۆز و شىرىنىدى. قوزوسو اولن امچىكلىرى، سورونون قارنى كۆپبەجه، مىژىڭ قوزولارى امر. سەنە مود، اوغور اولسۇن دىلىمىزىن شىرىنىلىي، بايرام تۈرنلر! پولوش دىلى، اىت ھورو شون نوتا(نت) چئويىن شلمەلى توسباغا، بىزىمە تۈركەنلىن پولوشون دانىشىر، پولوش دىلى شەۋىللىر.

آنجاق كؤكۈنە باخاندا، دؤيوشوموز دىل دؤيوشى دئىيل، دىل بىلمىزلىك دؤيوشودو. تارىخ زلىلىرى سوموروب، قانماز لادىب ائيرەدىرلر؛ (همشە ياشايىشىن اىلكلەسىنى أىرى تۈكۈن ساراي تارىخچىلىرى) بىز چكىرىك، قاندىراق ائيرەنەلەر. اورتامىزدا آداملار، - جىرىيدىق آخ! - دئىه چىغىريشىرلار. - آنلاماز لىغىن قاداسى بئلە بىلمەمە! آنلاماز لىقدا ماغىل يئنە، بىلىپ بىلمەدىيىمىزە، پىس - ياخشىيىبا، پىس - ياخشى، هن - يوخ دئىه بىلىرىك، آنجاق... جىرىسانىز بىزى اورتادان، پولوش دىلى اولىرۇق ھا!

فېلىسوفلارين گۇرونوب دادىلماز يولو! سۆز باجار ماسامدا، دانىشىق باجار ماسامدا، او بويدا قانماز لىغىم وار ھلە، اوزونو بىراخمىش قاچاسان. آنلامازلا اوز بە گۈز اولاندا، بئزىرسەن داها يۇئىتم - دىلدىم(منطىق) جىلىزلىبىيىندەن؛ بو بىلىجىلىكىن يادلىق، فېلىسوفون دادلى قاچماگى دىر.

چاغلار اىچىنە، آنماز ئىدىنجىلدەن ئەلە شاشىرسان، اوزون اوزوندىن ايشكىلەنرک، - اولمۇيا آنمازىن ئىدىنجى، اوونون نىنلەرى دوزدور؟! - دئىه، اوزوندىن سورورسان.

تامسىنماچى دىر، فېلىسوف دئىيل، اورتا دوغودا، بىر كاج مۇسلمان تامسىنماچى لارىن يايىدىغى فلسفة، باتى فلسفةسىنە سۈيكتەن ئەنەنەمەنەنچە فلسفةلىنەنەنەن، آىرى سۆزلە: فلسفة اولانماپىر. بىر سورو فلسفةنى سارى، بىر ايشچىيە نؤكىر اولماق ياخشىدى. اوز اىچىنەن ايراق، اولىكى هەش سۈيچو سۆزۈنە باخىمامالىيىسان. اينامالى ايناندىرىجى لاردان، ائتكى آلامغا گىركلى دئىيل؛ اوزونە قاچاق آختاران.

فلسفە داشىيان سۆزلىر داش آتىلاجاق؛ يازانىنا. دويغۇلار قورو ياجاق. بئىينلىر ياپاي آجونا يېغىشاجاق. ائيرەنەلى ياشايىشىدا، داي اوزونە گۈرمە - گۈرۈش فلسفةم قالماپىب. داها اوزونە شىغاماغا، شىنەمەمە فلسفةم قالماپىب؛ ياشايىش. شىرنىج(عصيان) فلسفةم بئلە يوخ، مۇسلمانلىق تامسىنماچى، بوجاز قور باغلارىن ياماقلى اوقيار لىغىنەن ئىنەن.

آهيم يوخ، سنى ئەلەمەيىن زولمۇن آھى بودارلاسىن. آى، تىز يارقىچىقلاردان دۆزومە كىلاسلانمايان! اوئەتەمىيىن(تارىخ) ايشكىلى قولاغى منىمكىكىن، قانچى بارىشچىيا، قانجىل بارىشچىلا، اوتكى نوغاز اوختامالىدى، منه گولنلر، آچاقلىغىندان قانمازلىغينا گولور.

ئىليلەمك؟ هر نەدисە، اوز چاغين ياشامالىدى؛ بىرتىجىلىق، گلمەيىب وارلىغىن يارىسىندان قووولا. قىسقانجى، اوزوندن بىر زادى اولمايانلارين، ياماقلى تارىخلىرىنىن باشلانقىجي، آسىلى قالانلارىندى.

گۈزه چىرپىدقىلارى ياماقلى اوتكىلرىنىن باشلانىشىندا يارقان، يارقان اتگىنده ياتان بوشلوق آزمان آزمانى، دالى چكىلسەر، اوزلرىن اوتور.

بو چاغىلىن، چىلىسلىيى سىزە قولدور: آھاي! «ايرآنو» لارى، «ماساك» لارى، «ماداي» لارى، «يافث» لارى، «آس» لارى، «ساك» لارى، «ميتاكوش» لارى، «بىكىل» لرى، اولولارى، «آسىلى — كرم»، «بابك — نبى» لر كىمى گرچك «سورئنا» لارى يىخىب اوزلرىنه كىملىك تىكىنلر! سىزىن نوكىرىنىز، بىر جە قىسقانىشىدى، قىسقانج!

هابىندان جىلاسونلاشىم، نئجه دېيىشىم؟ من دئمك بئجرمیرم، من يالنىز، دئىيليرم! اولمايا بئىينلىرىن قالمىشى، يوزدن دوخسان بئشى، آنريدا يېتىشەجك؟ سۆزلىرىمى بو آجونلو قالاجاق؟ اوزوم تامولو اولا جاغام، سۆزلىرىممى اوچماقلى؟

سۆزلىرىمىزسە بوردا چورومەلىسە، به اوندا اوران(ندا) گتىرین، گىزلىنىن تائىمادىغىمىز گتىرن، يوخدان گلن سۆزلىرىمىز نە گلەجك؟... يوخ، سۆيچو دانلامالى دېيىل، نىسگىل سئوگىيە تاي، اورەبىمىزە دوز قويولان، قابىغىمىزى سوسوزدوران، سۆيون دانلاياجاغىق؛ بىزى آرتىق دانىشىغا سالان!

بئىينه يوروپىنلر، دىلە گتىريلەنچن، قاچىر؛ بو قارانلىق دوغرولار يوخسا قارانلىقدان گلن گرچكلر. بو يوروشلر، بىر گرچەيىن بااغلى كىچىدلەرە چالخانان هارايىدى، يوخسا بىر آچارسىزلىغىن آچارى. هر نەدисە، دىلە گتىريلەنجك قاچانلارين، تىنىدىر قاچىر، دىلىمە يالنىز قابىغى، كۈلگەسى، پولوشو، بىرده قارتىسى دوشور.

جئيان سۆز ايتىرمىشىم، بئىينىمەن نم هانسى بوش يئرىنده، وايسىنچ مىغالارىنىن دارىخىمىسى ايندى، فيرىتتا چاپدىرىر. داها چاتىپ يوکومو، گىندەجىم بىر اوزان دوشون.

دوشونجەلەرە بافالى قالماماق، بئىينىمى گئنىشلىيە آچىر. دوشونجەلەرە باغانازلىق، بئىينىمى دارالدىر ياماقلى اويقارلىقى كىمى. من هەتش چاغ هەنج يئرده بؤيووك آداملارى شاشىراراق اويمەدىم. هەمشە اوزوم بؤيووك اولا جاغىما چالىشدىم. تائىنمايان، يوخوجىل آجونلارى گزدىيى كىمى، اوچماق گۆزلىلىنىدىن اوپوياندا، يوخسا تامو كۇئەتەمىيىن بلمەكىوو آلاندا، تىنیم، بو وارلىغا گلەجك:

گۆزجەك يوردو قان اىچىنده

گۆزجەك يوردو شان اىچىنده

الى يازار توتماياجاق
ديلى هاوار توتماياجاق
آخى او (تىنېم) تامو ديلى؛
اوچماق ديلى اوئيرەنچك.

آنچاق، تىنېم يوخولارينىزا گىرىب، فيشقا وئرە بىلەجك. تامولو اولادىدا، اينسانلارين هارايىنا، يوخودا چاتا بىلرىك؛ ايندىدىن، سون دونيانى بئلە ائشىتمك اولور. اورانين مىنىشى يوخو، اورانى يوخودا گزىمك اولور.

آنام بادام ايرشەسىنە آسىب، گونشدن شىرىن يوروش، ساپا دوزولن بىبار لار جىددىيەن دولوشور. بىز اوريمەشمەكەن، هله سۆز وار دانىشاق؛ جىنقوش! نىسگىلىم گەمەجىدە يېتىشىن لىرى. اينسانىن يېتىگىنلەشمەمى سونسوز اولسا، تانرىنин سونسوز گوجو هارا يېزلىشىر؟ سونسوز آجون جىرىلماسادا، سونسوز گلىشىمك جىرىلاجاق. سونسوزا دوشۇنمك آنلاملىدىسا، ندن آداما بئزىمك سئرىشىن يورودور؟

دوشۇنمكەن يورولۇرۇق، يورولۇرۇق. اۇنوموزدە چكىلىن پاسلى اۇرتوكىدىن، يورقۇن يورولۇرۇق، يورولۇرۇق. بو اۇرتويون دالى كاسلى يالان، ايشكىلىم اىچىندى؛ يوخسا ياپاى ئىمگەدى؟ اۇرتويو يانا چىكسەر، گۈردويمۇز كاس يالان، سونسوز اولا اولمايدا، او اولا جاغا دوشۇنمك، دوشۇنجهمىزى يوراجاق. يېنە دوشۇنمكەن يورولۇرۇق، يورولۇرۇق. هئى اوسانىرىق دوشۇنمەن، اوسانىرىق. اولمۇيا ئىلە بول(دوشۇنمكەن اوسانىماق) شاشدىريجى اولاجاق؟ اۇرتوك آردىنinin سونسوز اولماگى، شاشدىريجى اولاجاقمى يوخسادا، آيرىجا شاشقى گۈرەجەيىك؟ اولمايا بو شاشدىرانلار ياشار اولاجاق؛ دوشۇنەمىي اوئىدوب، ياشار شاشقىدا قالاجاغىق؟ هن! ياشار شاشغىدا قالماق، بىزى دوشۇنمك يورقۇنلو غوندان قوتاراجاق؛ «آنجلس كىشىلرى»...

***

گون باتاباتدا زمى توکنديسه يالقۇزويمۇدو غونا گۈرە «هاللاللىق» چكىلمەميش، كرگەيسە دولويido بوغدا باغييلا؛ اورتاسىندا دىزىنى يېرە ووردو. دئرەدە يۈورەدكى كولش يېرىلىرىن، اىستى قارانلىق بوروپوب. هله باغلارين يارىسى بىغىلمامىش. آخشام سرىنلىبىيە دوشەجمەينىن آرخايىن، سوپۇن بوشالتمىشىدی، سوسۇسام چاي وارىم.- دئىيە. هؤووشنە تلمسگىسىنە بىر چاي تۈكىدو. آياق بارماقلارىنinin اوجو يېرەدە، دىزى اوستە دىك اوتوروبان دئرەد گۈزلو، چئورەننин قارانلىغىن آيىرد ائتمەيە باشلاركىن چاناغى الينه آلدى. بوراجىقدا، قولاغى آلتىن اىستى بىرزا دىلەيدىدا ساندى؛ قوزو يوخسادا آرالىق ايتى ايمىش. چاشىيان گئرى چۈندۈيوندە باشقۇا واردىنلو سئزمىش ئىلرسن، اينجاوارا اىستى چاي ساغ اليندە، داغ چايى ئىلە چىيىنەن قولاغى دىيىن يالايانىن اوزونە سېدى.

باشقۇا چاي تۈكۈب اىچن سونرا سىيىدى دور موشدو يېنىدىن باغلارى يېغا. سول اليندە الجك تايى، ساغ اليندە اىسە

اوراڭلا باغلارى گۇئىرۇب تاييايا گتىرمك. تايادان قايدانادىدې اوراغى سالىپ بويۇندا، ساپىنداڭدا يېپىشىراق ساغلىنى ساپىدان آسلاتمىشى. بىردىن قاباگىندا بىر قارالتى قورجالاندى، ئى ساپىدان آسلاق بىچىنچى؛ اوراغى او بىرتىجى واردۇنلۇيا ائندىرىدى. اوراق، قارالتى-نىن باشىنا ائنمكەن اۋنجه، بىچىنچىنىن بويۇنۇ دالدان قىرپىپ او بىرتىجى بوغاناقجىيغىن اۇنونه آتدى!

اۆزۈمىسىزلىكى سانقى لارىم! بېئىندىن اوزاقدا اۋپوشىسى تىنلىرىمiz، بېئىمiz نه چاتاجاق؟ اوزاقدان دويفونو اۋپىمك، يانقولوق، اود سۈزجويه چئورىلمز، ايندى قارلى داغلاردان سئويملى اينسان چىخاردىرىق. منى كورلادىن؛ قوتورۇنودوم. قىنامارام تورپاق بالاسى، اۆزۈنۈ تاماھا ياخشى تانىتىدىرىدىن، آنلى قىرچىن، اود قادىن! آنجاق نه بىللى ھله، بىراخىم - بىراخمايىم، اولاسىدىر، بىر گون، ارلىك قىزىوين توپوندا، بىزە دە تۈرى توتىدۇلار.

دېلىك ساتان چىرى، ايشيق قاسىرغاسى گىلىدە، بو «جاز»، اىكى اوزىرسىزلىكى بىر يېرده، منه ساتىدى. من دېلىنەركەن اۋپولورم، دېلىنەركەن... سادەجەسىنە، قادىنلىيغىما حارام اولدوم، حارام اولدوم قادىنلىيغىما.

قادىنلارىمiz اۆزگە گۈزىن گىزلىنى يالنىز اىگىتلىكلىرى تۈكۈلسۈن. بوجۇنكو آنلامدا ناموس سۈزجويون يارادان چىلىس تاماھلار اولدو.

«دەم قورقۇت» لارىمىزدان «بۇرلا خاتىن» لار، بىلاقامىس بابالارىمىزدان «ايرآنو»، «تومروس» قادىنلار گوجلو گلىر. قادىنلارин كىملىك سوپۇنۇ، يازىلى آندىر لارىمىزدان سورمالىيىق. قادىنلارىمiz شئىطان خاقانلىيغىنин دىلى ايندى. قادىنلارىمىزىن، قول توتولان اورپىمىي آتدان، اينسانجا سينا اينجىلىرى ارىيىب شئىطان دېلىنە چئورىلىر؛ بو شئىطان پىشمانلىغى. شئىطان، او تانماغىنى!

بوتىمىن قالىش دنگە، دنگەنەسى، اركىنلىيىنە سايىغىدى. اوچماق قوشۇن اوچقۇنلۇغۇسا، اينسانلىيغىن اىشقا، اىختىيارى سايىلىر، اينام ايلە كىتاب واياسى، قاناد آچىقلۇغىمىزىدە، تاپىلىر.

چايانا(عقرب)، نە گئىجە، نە گوندۇز؟ بىرچە، قانجىقلار، قويروغۇن، قىچى آراسينا سىخار! اولىكى دە، چايانلار ايلكىدىن اينسانىلىن اولسایىدilar، اونلارا يورويندە، شىشىزدىرلىر، قويروق بولاياردىلار! قورخما! يئنىلىيىن يئنىسى اوخولوموزدا، تىن اوخويانىمىز دورال ائدىب؛ هئچ ماھنى يانسىلايان «چوبان آلدادان»؛ ئەلەمەن ئەلەمەن آلا ايتىن قويروق بولاماغىن اۋىرنىسىن!

قوش قويروغۇن اويندار؛ اىستكلى سئوگىيە. ايت قويروغۇن اويندار؛ هر كىمسە يئتىرىمىش سىزىھ. قورخما! تانرىنى، هر كىمسەيە وئرمىش، اوزل بئجرىدىن تانىنمىش گرک. قويروق بولاماق، ايتىن اوزل وئرگىسى(نعمتى).

ندن قوجاقلار يورقۇنويوق، أىلنجه بويدا ايش گۈرولمۇر؛ دانماق اوغرۇنا قارقىش قوسانلار؟ هىززادى ازىن اينسانى، هر يېرده پول ازىر. يالنىز، جىبلەرde از سىكە پولو، جىدىي شىشىمەيە باشلايىر. بىز،

ايكل اينسانين تانيدىغى ايلكىن نسنه قارنىيىدى بىرده آجليق. اونا گئوره «آجا مئىيت حالالدى» دئيليب.
ايلىك اوئنجه، قارنىن تانىيانى اوزونه تانىتماغا آجلىقدان باشقا تانرى، نه او لا بىلر؟
يومشاقلانغاندا ناز اوپودوغون بو لىك، شايحا(شارخا) آشيران، ائشىكدى. لەمەين تانرىسى سنسن،
لەكسىز يارانىش باجارمايان تانرى كۈلگەلرى! سۆزه باخسان، سەن سروان اولموش، باش دوهنى
خىحالادا جاقسان. يوخسا، دوھلر سەن دىرناقلايىب، حئيوان اىستكىلارينه گىدەجىلار.

***

گۇردويوموزه، سىئزدىيىمىزه، آندىغىمىز اوزايىلارا دئگى دوزەلدىرىك. دئگى گۇتۇرمۇز سنسەنى
ايندىلىك، دوشۇنمك اولور.

بئىنېننە قورد سالمىش، كېنگى، گرچىكىن دلى گەنتىدى جىبەمەيە. كسىن، بىر قاناد يېل قورشون دا، دوشمن
آلوا سارى سىلەكمەدى. آشدى. چابالادى. قانىندا جايلاندى.

آنچاق، يازىقلار نە أيرى باخىر يئنە آيدىنا، من بارىشىن سون توبەسى، ياشايىش بىر جە آغلاماغىن
حاققىن وئرىب بىزە.

ياشايىش، سانكى گوزدە، پىشەيىدىن اوچقۇنوب، خىزلى يارپاقلار اىچرە گىزلىنىش؛ خىش خىش سىسلىرى
بىلەسىن دىسکىنديرىر. بىردىن، آياغىن آتدا دىسکىن، يومورو بىرزاىدى دوپورسان. أىپلىپ يومورونو
گۇتۇرورسن،— آى تانىنماز جویز! سىنин سىنماغانىن منىم اولگوم. اولىكىدە، پوك چىخدىن؟— دئىه
سىنديرىيسان.

گۇرونمىزىمەدە بىر دلى دوشۇن،— تانرى، ائلە بىر دوغالىقدى.— دئىير. چالىشىرام سورام، اولاسىدىر؛ يەئملەمى دئىير؟—
گۇرونمىزىمەدە دلى اوران، بلىدىرىر، اوزو هارالى اولدوغۇنۇ بىلىمیر.— اولمايا «داروين» قاغا دئىيىب؟— اوزلۇيۇمە
دئىيرم. گۇرونمىزىمەدن سىس گلىر:

- داروين قاغا داغ باشىندا دوروب، اوزونون يولدا يەئىيمەيىنى گۇرۇرمودۇ؟

داشلانلان دويغۇ! سو دا گىركى دىلدىن سوزولسىن، يوخسا لاپدان بوجازىندا تؤكىن، امزىيىنە آتىلمىش، آز قالا
او سکورمەدن تؤوشەمەين كىلىمچىك.

دوغودان باتىشا چكىلەن توركۈن سئۇمىزلىرى، خان ياپىتلىرى بويدا سۇيىنچەمە بنزىر. اونلارين اولوب
اولماماغانى، بىر يازاردان دوشىمۇش بويما بنزىر. آلا قارقانىن، چئشىتداشىندا يولدوغۇ پېرپېز، لەمە تاي.
اولماقلارىنىن ندىن ايسە، ياماقلى اويقارلىق سئنارىيۇسون، چئشىتلەر جە قورماغانداندى.

توركە بؤھتان، قورخونون ان جىلىز عوقدەسى، جىلىز قودوروب داشماغانىدى. قورخونون ان سىسقا دە-
يىنتىسىنین(خىنج) گۈز ياشى؛ توركە سۇيۇش، سانكى سودور، بىر تورپاغىن ان توركمنرک اود
پوسکورەننۇن قورخودور.

يوخ بىر باخىش، قىسا دامجى نىسگىل بېمېيىن دىرىپەن آپىرا. هاي... من قالدىم دؤيوش كىمى چارپىشىار. اجىزە دونىيانى

يائىدىرىم قاراباغىمى مۇولاشدان؛ يئل آلووو، اىچىنى ساچاى (قوندارما) پاس يئميش آغاچلارا چىرىپدى. سوسور (سۇيىمىسىز) ياش، سۇيىمىسىزلىك ائتدى؛ يوردوم كولك دوزاغىندا، بارى «ترېيز» آغاچى كندىردىن اوپىرنىدى يئميش گتىرمەي.

اولاپىلر، سۇيىمىسىزلىبىن، آجون توکەنىشىندىن اىزدىر. دئگىل! سنين قوربىتىنده نه وار، هئى، بؤيلە اۇزگەلمىمە تانىشلانىرسان؟

دئگىلەن، يئر يېڭىدىر، «أرەندىز» دىر؛ هله تانىنماز چوخ؛ بېرىتىجى آدالاردا دوشونجەنى گزدىرمەيە. منىم يورقۇن نېيەلريم، توکنەجىكمى بىر گونون؛ دوشونمك؟ باغرىم چاتلايار، دئگىلەن دوشونمەيە، يورولماز يېنىلىك وار. تانرى گۈزگۈسۈندەن اشىكىدە سۆزمك، سئۇمەلى! ياشىرىن (بلىرىسىز)، ايشگىللى دوشونلاره آپارىلماقدىر منه گرچك، آنیما نه قلت ئەلمەبى قالىب، سئۇمەبىمەن؟!

***

يئل بېشىگىندا، آغاچلار يئميش لرىنە لايلا چالىر. هله دە بىزىم آرقۇت (قوتسال) يوردو مووزدا، قوشلارين للەمىي يئمىدىر، قوشلار اۇز لەكلارىندەن اوتلايار. بىرار قوشلاريمىز، تانىنماز ماھنيلار اوخويار.

باشىنا دولانىم تايغان تانرى! ياخشى من واريمىشام. آخى سۈيلىمەيجى قىزلارى، كىم اوزانق اۋپوشدن اىچە بىلر، سۈيچو قىزلارى كىم قمىشىن گولە بىلر؟

دوشمنلاريمىز درس دئىيركەن، اينسانلىق كۈكۈن ئىەنمزلېكلىرى، دوزلەر، دوشونجەلريمىزى يۈنەتدى. اونلار؛ «اۋزو نو تانى!» يوخ، باشقاسىن تانى دئسەيدىلر، سۇيىل، يارىنمىش ايدىلار اېرىتمەكلىرىندە! كىملىبىمەمىزى اۇلدۇر دولر، اوخولوموز، اوخدانچىمەز قىسقانجى، اۇلدۇرەنمەدىلر. بىلەمدىلر، بو تۇو اينسان اوپىدۇلمەكلىرىندەن، اوزلىرىنى دار الداجاقلار.

آى آمان... اينانما يىرام باشقۇ تانرى يلىغا، ايشگىلەم! پارتلاماسان، پارتلاماغىم گلەر.

سۇئوگىمە، قارقىشىم دا اۋزومە، سئوگىم ده. بىرمى دوقۇز ايل قىزىسىز، هم اوغلانام، بىرده قىز. منى دوشونمە- يىنى، سىيم جىنگىلىتىسىندىن اشىدىرەم. قىزلارىنى باجى دويماغى، بىرده منه سئزىندىر؛ هاي، گۈرمەلەبىم! گنج اىكىن گوجوم چاتماز شىطانا، قوجالىغىمدا يېنىرم. گنجلىكىدە، كۈتكە له اويمىپان نفسى، قوجالىغىم اسريكلىبى ايلن، اوپىدور رام.

اورمان بوجاقلارينا سىخىلەميش، يالقۇز يازىق، بىرجە اوتلاماغى باششارىردى. هله گوجون تانىميان قورخاق، دىرى ات يەمەي باجارا بىلمىزدى، جىمك يئىھە بىلەمەمەن، جانلى اتىن دادا بىلمىزدى. اولىكىدە هورككلىك، يازىقلقىق، جىلىزلىك، يالقىزلىق لا ھايلازلىق، اينسان چلىملىرى، اينسان ئەلەدى.

يئرىشى، اسکى داشقانلارين آغاچ تكربىنин جىر- جىر اينىلىتىسى. هئچ يېنىدىن شئح اىچمیر، دونيا، يېنى پالتاردا، اسکى أىيىدىر. يېنى بوخوندا، اسکى تىندىر. داشقانلىن تكىرى، سۆزۈن دولاندىرير. بو جىر جىر اينگىلەر، تكربىن اورمان اوچون، اۇز باشىنا فيرلانماقدا توتقۇن اولموش سۇئوگىسىدىر.

ساناسان، «ايرانو» اومىايم، سۈيچولو يۈم، «بىكىل» قوشلۇغوم، ايشگىلەدە هله؛ يالقۇز لوغۇن ياراتماقلا،

پاراتماماق آراسیندا ساخلايىب: يارداتانماق! يالقوزلوق يارانسا، «ايرانو» اوزوده، ياراتمىشلارىندان آيرى، يالقوز قالاجاق.

سو كىمى سئوگىسىز ياشاماقدىر؛ آجونوم، آجى شىرىنلەرن آخماق. بو آجونومدان ياشام آلاندا اولار، بوغولاندا. بولانجاڭام، دورولا جاڭام، هر ئىرده، قىچىم يوخدور سىنسىن. سو كىمى سئوگىسىز ياشاماقدى منىمكى، سو كىمى، اولوب دىرىلىمك بئجرىرم.

اينانمايرىقسا، اوشاقلاردىن، اوساقلاردىن سورغۇ توتاق. اونلارдан، سوچسوزدورلار ها! اونلارين ها، آغچىن - سوچسوز اولدوغۇنا ھامىمiz ايناجىق! گلىن سوروشاق بېھلىر! هئچ اولكە سوچدومۇ؟ آنا لايلاسى دئىر «تۈركىچە» مىز سوچمودۇ؟ هئچ ساواش، قوشىمۇ؟

منه هئى، دئمەپىن: «اوخو بولبۇل»، اوشاقلار! گلىن اوركىلىرىمىزى قاتاق، ھامىمiz، ياتىشىمiz لايلا دئىن، سئوچو باياتى اولاق.

***

بوز اوزاقدان، ايلكل يومورتايىدى بو سئوگىل، بوشلار كۈنلۈنده گزىشە دىغىرلاندى. بىرجه ياد يورد، اودا يئتىرىدى بىلەسىن؛ ياندىر انمادى، آجون كىمى، بوشلار گزىسine وورولموش قىزى.

بو اسکى قىز، بوش اود گنجىن توستوسون گۇرموش، آنلىكىن قىرچىن ھاي سوستوسونا وورولموشدو. «مولوى» نىن يولو «تربيزلى شمس»، «سومئر - ايلام» لارдан، سئوگى قالماش اورىيى مىخلى داشلارادا بىبىه دورموش. داشلار دا، قودوزلار موزئىىنده گىزلىلىك داش قالاقلانمىش؛ «پروين» ئى لئىلى چكىن، «نىظامى» كىمى «شهربىيار» لار.

دوغوم ائويندە جىنلر، آنالارى دؤشوندن آيرىب؛ يئرىنە سئيچولرىن، آدام قويوبىلار. هئى اولكە دئىبىب، اوزگەلمە- شجىكلار؛ جىن بالاسى سئيچولر.

«قىرخ قادىنин اوسو بىر توپوقدا» سا، يوز سئيچونونكى بىر كەلىكىدە دئىبىل؛ باشىن قارا سوخور، دالىن قوشچويا چئويرىر. مايماق دئىبىل ده اوچا گؤئىلرە، ھامى گۈيدىن ائنیر آخى؛ يئرده بئله نىنای - ناناي لار!

باخىش تاپماق، چتىنلىرىن چتىنى؛ يئنى باخىش. من يازدىغىم ائشىتمەدىيىمە سئوينمىش. ياسالارىم، ياراتدىغىم دونىامادى. تىكرارى اولسادا باغيشلا، «خانىم هئى»! چاغىن چىچىكلرى ده، قىزلارىنى بىزىر، قوجاق آلار، يووا وئرمىز.

قارقىش ماتورسىكىلتە، آلىز ائويندە منه كىسر قانى وورولوب. آخى من «فەلیسەطین» لى، منه ايران قانى وورولوب. داها من تورپاق كولو، كول تېممەدە يئللىر أودىيىر، فيرتىنالار اوچوشوندا داغىلىرام، قارقىش ماتورسىكىلتە!

گوجلو اولماسامدا، اينامىم يالنىز، يالقوزلودور. سئویرم آنچاق، بوى لارين(خايلاق)، آيرىقلى دوشونوشلىرىن فلسفە- سىن؛ زەلم گىدرىكىن، اولو اىستەيىدىر اشلىك لە اينسانلىق، گۆزلەمېشىم، اومنوجوم، دوعالارىم!

آرایانمايدىغىمدان، سوچولا امزىگى، آغلادىيىسان. ئىلە دىنقىرلىغىن مى آغلاتاما بئجرىردى؟ اولسون اولو

آلپا! يالانچى دؤيوشكىنин چتىسى؛ بىر چكىملىك اوilar! اوسمدان گوجلو دانىشمايانلارى، دوزه-
نمىرم. اوسمدان اوزاق دانىشىن. بوتىمن ائدىشلارى، ائدىشلاريمدن اوزاقدىر، اىستەميرم؛ اىسلام
تامسىنماچى لارى!

اونوتۇشام اوزومدىن اوستەملىك؛ قرى تىزمىنده اولمىيىنه دوشونمەسى. آنجاق، سۈئىنمىش، سۈئىنمىش ايشجان
گودازىن؛ يوخودا ياراماز آتامى دارا چىرك.

دئمك، آدام تورپاقدان ياراندى؛ اينسانلار، بؤيلە سامان يولوچو اولوبلار؟ اولمويا، يارانىشىن تورپاغىندا، هر
اولوزدان بىر چىمدىك اولكە وار؟

تائينماز، ياشىرىن چالىق لاردا گزىرم، قارانلىق سوسقوسوندان، بىر داملا يابانجى قورخونج دادмагا. بو آجوندا
من اوچون، چوخ گرچكلىيە ياراشىقلى، ائله بىرده قورخولوقدور. اوزومو تانىبىب، تىميكلىرى تاپمىشام، يالان
دانىشىق لار! ماغىل «قرە قوشۇن» داشى اولوب، آستىمدا اوخ ايلانلارينا يووا وئرمىدىم. تئللرим، كىچى ئىندىن
قاچان، جاب «كەھلىك اوتو» سو او لاردى.

اوخول لاردا اوروس - دام اويرەنرک، نه او لاردى اينسانلىق دىلى اويرەنك؟ تەسىك ياشابىش، تەسىك ئەلمىر؛
اولوب قوجالار، گىدر. اولماز؛ آلاقلار آدینى سانال سۆزلىويومه اويرەندر.

- اوغلان سنى، او يغودا قورشادانمايان شىئيطان، آيېقلىقدا شىئيطانلىقدان آشىرىر. - دئير.

- ئەليمدىن آيرى دوشىك منى سئىر، موشتولوغا پېشمانلىق يولوم؛ پېشمانلىق آغلاما، دى آغلاما! سۈمىھلى
قارقىش! قارقىش سىز داها سنى سئونمەبىرم. آز قىسنا، بويومدا چىلىس قىدىغىم سىرتىلار...
بو آراردا، اينسان دا ياشاديم. اينساندادا ياشاديم. آنجاق ياشابىش اينسانلىغادا او يار دئىيل؛ ياشابىش،
ونا دەير وئرنلەر او ياردى.

بو اينجيكلر بىزىم دوزومەبىر، بىزىم! اىستر تانرى اينامى ايلا، اىستەمز يوخلوق اينامى ايلا. قان
ايچن قارداش! ايچىب سوساما. حاققىمىزى كىمسە يئمەبىب. حاققىمىزىن نەسىنین امجەسى كسىلەيدىگىنە
گۈرە، بارماغىندان اوزون امېب؛ بئىنى دالى قالمىش، سەھلەبىب!

***

بولود پاپاقلى داغلارى، بوردان ايراق او جسوز لارا، مىشەلى او جقار لارى آشماق، سون سۈئىنجى تاپماق، اينسانا
سۆز وئريلىپ سانكى، هر اينسان باشقاسىنин ياشابىشىدى. يومورو لوق؛ آخىم گۆستەرگەسى، او دا سنىن گۈزۈندو.
گۈزلەر ئەتكەن سئۈگىيە، سانكى او زلۇغۇن خوش گىلدىن دئمەيى. قال بئلە، سايالىق كىمى او زر هر هاوادا. سوچوموز
سئۈگىسە، او زوموز قورتولوش گولوشويوك.

نه تارىخىميش، نه قان، اولىكى بو قىئىتلەرى داشىيان، دويغولارين سووخارسى، دەھلىرىمەن آغيز يازىسى
ايمىش. كىرسى، قانلارдан توکەنچىك، كىملىك سىزلىرە، ادبىات دامارىندا قئىرت سورونەجك.

كورخونج، بوغاناق توملىرى، گاه بو دىلە، گاه او دىلە قاچان سۈيچۈنون؛ قاچاق كىملىيى، ايچىندىن
آzmanى بو غانمەر، بو سۈيچو، او ز دوزەتدىيى بوتىمە، قول او لانمەر.

«جىرتدان» لاپاسينا ياتاردىق؛ داها ائركنه ياخىندان، بئچەمېز قانقال تاياسى باشىندان باشىندان بانلاماير. اوزونج(اوزونتو) بالسىن، گۆز ياشىيلا سىنديرمك ياشامدى بىزه، آجليق اينيلتىسى، سوموكلاريمىزدە توتک سىزىر. داها، اولوسال بايراغىن ازدىرن ماھنىسىندان، سوزگۇن آيىنيريق. شىلىيىمىز ال بومباسى؛ گۆز چىخارىر. يالتاقجىل دئدى اود حارامدى(اويسا، اودو تاپىنماق اوچون ھلهده باش كىرىلر)! بايرام بى، بولاق آندىر سەنگىن اىيىسىندن باشقادار تانمير.

ايکى سۈچو ائولەننير، بىرى بىرين قانمير. بىرى بىرين آلانمير، هر سۈچىنون آدلىم ائولەنمەسى، ايلكل دارلىغى، اولمكدى كسىن! باليقلار، ان سۈچىجىلردى؛ اوز گۆز ياشلارىندا دالىبلار؛ نە گئچ جان وئرير سودان اوچدوغونا، داها پىشىمە سوسول قالىر، سوموك بىزگىنلىبى، بوغازلاردا قالمير. بو باشدان آنجاق، يئنە سۈچو دويغۇنون، سۈچو خانىن سئۈگىسى ساغ اولسون، اۇلن فلسە؛ تونبه توندور.

سلام وئرمەدىم اوجالا، دئمىشدىم شىرتىقلانا. كىم ايدىم؟ هر نەيدىم، قورخودان ياشابىش ھاواسىنا باتان بىز- بىز توک دئىيلدىم. آنجاق، هاي هاي اوزونورم، سوبوق قورخoram، بىر گون تارىخ قازىلاندا، سين داشىم، دوشمن دىلدە هورە!

نەيمەرىمىزىن نېيەسىنى، جايلانىب سوچلارдан، داغلاريلا، آغاچلاريلا دانىشماقدا؛ آختارماق اولور.

سون

بئىينىن گۈوشەدىيى اۇرۇش

مانقوش يومورتاسى!

بوللوق اىلى ايدى او اىل؛ هئچ گىرك يوخىبىدوغۇندا ترسىن يومورتاييان جانلى لار ھىملەشمىشدى يومورتالارين قاتالار. بو ايش باشا چاتىنجادا كىمسە يئمك حاققىنا بىبىه اولمايا جاقمىش. باخماياراق قارقالار، اىلانلارگىل اوروچلارين سىنديرىييان دالداردا يومورتالاردان چالىرىدىلار ھەرن-. بو اىل الله دوشمز-. دئىيردى باشلى باشىن باشладانلار-. اۇتурсك، حايوانلار يومورتالاريمىزى داغىردار. بىر يئرده بىيغىب سورتىرىك، چىخان ياورولاريمىز داها باينىرىلىغا سوروكلار بىزلىرى.

سورونگىنلر، بىرده باشقادا يومورتايىجي واردۇنلۇلار يومورتالارين قاتىيلار. قوشلارسا يومورتا تاياسى اوستوندە

تالپىشاراق اوچار قالخان توتدولار. هرچاغدا قوشلارين نئچه يوز مىنلىرى دىنجىدىكە آيرى بولوپ بولود يېرىشى، يومورتا تاياسىنىن ھاواسىندا اوچاغان قالىركن يئردن سالدىرى سالان يومورتاجىل لارا (يومورتا يېرىجى) يوروپىدە بىر چاغىغىن اىچىندە دىمدىكلەرىبىلە دىدىم دىدىم ئىدردىلر. يئردن ايسه آلاوانلار (تئمساح)، اپلانلار، توسباگالار يومورتايما يېرىكلىمەنلىرى دىدەلەشىرىمىھە قودۇز. قوشلارдан بىر سوروسودە يومورتالارين اوستە كورت دوشموش، آچىق قانادلى، يومورتالارين اوستونە سرەللەنمىشىدىلر.

يومورتالارين چىخاجاغى گۇنويودودە، سانكى اوزرلاريندە ياتان قوشلارى بىرى يورلەسىن، يېرلەرىنده شېلە-نيردىلر. ئى نىجه نه اولموشدو، مىنلارجە مىن يومورتا بىرىپىرىنە ياپېشىق، يالنىزجا بىر يورومورتايما دۇنموشدو! سون چاغدا اۆزلۈيوندە يورلەنىبىن بو يالقۇزلاشان يومورتايما باخىقىدا سورتوجو قوشلار، قارىلداشىب ھندەورە آغاچلارين باشىنا اوچدولار. آغاچلارين بوداغى مىنلارجە قوشون چكىسىنە يېرىسىز، داۋامسىز، شاققارلائىب دوشوردولر. چوخسو ئەلە كۈكوندن چىخىر. قوشلار جوجولەشىب اوچوشور ھوركىجەسىنە، آغاچلار او بېرلەشىن يومورتائىن يېرىسىز، دئىنە سۈپەردىلر آغاچلار قىريلىيان يومورتائىن يېنىدىن چاغدaisa ائلە بىلە اولدو، قوشلار، بو، بىز يومورتائى سورىتىن ئورپاڭ آلتىندان گىلىدە يومورتالاريمىزى يېنىدىن بىرى اوز يومورتاسىن بىزىم آلتىمىزا يومورتالايان آzman يومورتاسىدىر! قاندىلار. ائلە قونون، قوى سىنان آغاچلار يومورتائى باسېب آتدا كېفسەتسىن.

قوشلار سۆز كىسىكلىرىنده ايشلەك، اورمانىن اورتاسىندا بىر آغاچ قىرىغى داغ قىئىردىلر. آردىجايسا، دلى پېشمانلىقدا اوسلانان دويقودا، هەر گىتىدى اۆز ايتىرمىشلىبىنە. بىلەمىدى او آغاچدان داغلاشان داغ، ترىپنەمە باشلاسىن. آلتىنداكى بېرىجكلىشىن يالقۇز يومورتا جوك ووردو؛ مىنلارجە يېرىندىن! آز سونرادا او داغلاشىبان آشىق آغاچلارين آست ھندەورىنەن مىليونلارجا قورد، آسلام، تولكو، چاققال، اژدها كىمى داغىدىجى حايوان، ائشىنەن دىشارا، اورمانا يورۇدولر؛ اىلک اونجە هەل قاچىب آرالاشمامىش، هەل گۈروشە قالماش آلاوانلارا، اپلانلار، توسباگالار، بؤجكىلەر باسىقى آپاردىلار. بىرى چاغدان، اورمان اىچرە اتچىل بېرىتىجيلار، گۈيوندە ايسە قوشلار قالماشىدى.

***

يوخو بىلىكلى، يوخو بىلىكلى آنام، من كول - تۈرە دامارىمدا، اوقيارلىغىمدا، سئوگى آخرىتماغا، بىلمىز دئمىشى «ياوا» يازقىلارдан باشقى يولوم، هاردا؟ اىلکىدە دئەملىنى، سونا ساخلاماق، مایماق يۈنتمىدى. آنامىن ساوادى يوخودو، منى قارقىيا، يازماغا! يوخسا، بالام يازارىندان كىشكە، يېئە! سۈپەلەسىن. چىلىس اوركىلەرن دە بىلە زاد اومولماز. دوشمن دە، اسکى چاغلار اوپىوگۇ آzman. آرخابىنام، داشداشىم دا اولمايىب هەش چاغ. دال ترپم گۈزلىم، چارپاز تىكىنلىر بنزرى؛ ايرقىچى فارس اوخوللارىييسا، اىچىندەن چئشىتلىلىكلىر حايوانلارى چىخان مانقۇش يومورتاسى!

او يارىدى، منى آتدى گىتىدى، گۈركسۆزە(ادبىيات) قاتدى گىتىدى، جانىم ياغىبىا ساتدى گىتىدى. منى دۇندردى،

نیسگىلەن قىيتاغ ئەلمىش آزمانا! نه منى سئوگىسى دىنديرسىن، نه سئوگىسى گۈزەتلىھىن. نه ساقلى ليغىمدان سئوگىسى سۆز چكىن. ماغىل نامازى، اوپىكى يازماق كىمى، درىنلرینە جومدورايى. منى تالادى؟! نئىلەك!
يېنىدىن قىفيلى باشلارام اۇزومو.

بو دؤيوش هاواسىندا، سوپىق ساچان گۈشىن ايشيق، دوشمن؛ سەنин قورخوندان ايزدىر. پاسىمى دئىيم بىلەسەن گۈرورم يېنەدە، گىزلىنىمى اۋيدوم آنلايسان قارنىنى سۈكىرم يېنەدە. سۈيلەدىم سەزەسەن؛ ايمگەم گۈزو مىن اوزلۇ، مىن بوبوتلو(اوزوتلو) آzmanىدىر، بىر يارا ووروبسان بو آزمانا، ايكىنجىن وورانا، ايلكى يارام توختا ياجاقدىر دؤيوشه.

***

من دوغولان آجونون چاغى، ايشيق سوزگىجىن سوزولۇن آغ ايشيق. آنا چاغ، چاغ سوزگىجىن دەن تايىدا قالىب. سوزگەجەن سوزولۇن قات - قات چاغدا دوغولاندان، اوشاق، آرىن بېئىنەم بؤيووب اونە گەندىكە چاغى بېغىر، آنچاق، چاغين چەشىدىلى قاتلارى آراسىندا اوتەرك، دالادىنگۇوا(چالاچوخور) دوشوب - چىخان كىمى بوشلۇغا دوشوبن چىخىرام، هەنرى بوشلۇغا دوشوب، هەنرى چەشىتلى - بويالى چاغا چىخىدىقجا، آنيدان(ياد) آزجا اوچقۇنور بوشلوقدا قالا. بېئىنەم قاتلارىندا سىسقالىر، من بو دوشوبن چىخمالاردا بىللەيمى ايتىرىرم، بېئىنەم اولمادىغىنidan، چاغ من اوچون چاغين قوتارىر، يالاندان آنچاق، منلىيىمە سۈيلەپىرلر: سن قوجالىب تون بە تون دوشورىنى! كىمسە بوبون اولمۇر؛ بېئىنەم چاغين قاتلارىندا قويولموش، كىمسە بوبۇندا آلبىدا دىلچىبىنە گىتىرمىز؛ من چاغين قاتلارىندا، بېئىنەم سىز اۇلۇ، شېملەنيرمەن، هەش زادى آنماز اوزور...

دوشونجەلىرىم بىلگىسيمايدا قالىب قوردلانىرىدى، ايمگەلەرىمى باشقاسى كوشلایاراق. نەيىسە دوشونوروك، بىلگىسيمايدا گۈندرىر ايرقىچى فارس، «آمريكا»لى قارداشلارىمېزا. بىز سانىغىق، اونلار آنىق. نىيلەمك، ياخشى دوشونسکە قورخونجوق، پىسىدە. دوشونمۇزدىن ايسە ياشاماق، چىكۈگەلر يوروشودور. آن آزى آنچاق، ايشجانلارى قوى بىلسىن اوزگورلۇيومۇز نە دئمكىدىر. بونونلا بىلە من سئویرم، داورانىشلارىندا آلىپ ارنلىك بويدا اركىنلىي ياشادان «آمريكا» قىزلارين. دىللەرىنده دئىيل، سلنلرینىدە ماھنى يورلۇن قره قىزلارين. تالپىشان ساچلارىنidan دىنizلر شېمىسىل اويناماغى اۋيرىن بىرل قىزلارى(قىزىل درىلىرى قىزلارى)؛ هەنرى لاجىنەم، هەنچ بىلەرىنى گۈپىردى سانبال اوچوشون تور توخماغى اۋيرەدىر سوروننگنلەر؟

ائشىتىمىشىم: «گونش آzmanلاشاق!» يازمىشىم: بىز چاغى دوندارىب، بو دۇنۇقدا ياشايىجا غايىق، چاغ اوتەمىيىنە اولسون، بىز دايانجا غايىق، يوخسادا، چاغسىز بىر يېرده قالاجا غايىق. ايندى آنچاق گۈرورم، چاغى دوندارىب ساخلاسايدىقدا، چاغسىز يېرده قالىب ياشاسايدىقدا، چاغ قايدىب، بىزە سارى هورەجەيدى، آنلانىلىدەم.

- ائى ائھەن! من وارلىغىنى ترسە گلمىش، ها!... يوخ، سىسىم انشىدىلىنجىك قولاقلار نم هاردا باتىر. سۆزومو، قوزئىلرین سرىينىنە دئىيم. سۆزومو، يارانىشىن اىستىسىنە دئىيم. كىمسە گەلەجىدىن گلنى دۆزمۇر. آهاتى! سىزىن دالىنىزدا قالىر؛ منىم اۇنومدەكى يوخلۇق. من يالان، يالان آند اىچر آجونا. بو باشىن يوخلۇغۇن، يالقوزلۇغوما سئویرم. يالقوزلۇغوما سئویرم...

«داروین» داد! بیزی انگیدیرلر، داشیل‌لاری(فسیل) گیزله‌دیرلر؛ دوز، اوریی میخلى داشلارا تای. داروین داد! یانیتیمیزی وئرمیرلر، «نوبئل» آغلابیر، سورغولاریمیزی دوزلا بیب پئییرلر. دئییرم اولمویا یاھالیرا... آنچاق داد، قولاقلارین گوم دئیبل دای...»

نه دئییم آخ، هئچ بیلدینمی ائوریمین نھیی گۆزلەدیر؛ ھامى ایستېیر اۇزو اولاسی! اۇزو باخ... دادا، قوى من سىزه بیلیمسل «فاتحه» اوخويوم. سیچانلاریمیز چوخ دوغماغان امین(توختاق) بیزه وئرمز، «قاراباغ» يمیز توتوقلودور. باشى داشلى فیل لرسە... باخ بورا هئى، نئيە چوخ دوغماغا تلمسیمەدیرلر. نه دئمک، اولا دابىلر فیل بىلرى گىل لر بىر بؤپۈك سوی قىريمدان سورا قافىدیرلار اۇنچەدن! آنچاق بیزیم سامانلىقىداكى سیچانلاریمیزگىل بیلمەدیلر، آيرى سۆزلە: ایستەمیرلر بیلەلر؛ آز بالا لاماڭلىق، گله جىكده پېشىكلەرین چوخالماگى دئمكىدیر.

گۇرۇسنىمى دادا! سنى ده ئەلەدیلر «ارسطو» يلا «کېلىسا» نىن «بىئر ائورەننин اورتاسى». دئیم بە، سن ده آخى «ارسطو» يلا چوخ آتىشىدىن؟ ھله اوزون گولسون دادا، يىنلىكىدە اشىتىدىم دئییرلر: داشیل لار يالاندى! دئییرلر داشیل لار سىزىن ئىللەرین نقاشىسىدى! دئییرلر سىزىن سويداشلارىنىز داشیل لارى اسکى چاغلارين داشلارىندا قازىب يوخسا داشلارىندان قازىب؟! ھله، دايناسورلارين باراتاسى، او چاغ، او چاغ ھا، سىزىن خاقانلارين چاغى، سىزىن خاقانلارين اوشاقلارىنин او بىونجا غايىمەش!... دادا، ائورىمین اىستكلى يانلىشى ھايدا؟ قورخوموز سېپىنيكىدی. قورخوم يېغىلىسايدى بىر بىئر، ايندى او گۇروكىن داغدان يئكمىدى. اىيگىد او لموشلارين كىمسەسى اويمور سئوگى سانقىدى، كىمسەسى دئمير سئوگى نئجە آغاچلار او زاقدا او نورسوز- او نورسوز قىزارىر.

باخ دادا! بىز يئكمىلىرىك، آهان! كۈكمىلىرىك، آهان! بىرده نه بىلیم دئییرلر اۇلۇرۇك، دوزدۇ؟ آنچاق من ائورىمچى آنامدان او لمومون اۇزلىويون سوراندا او زون جىرىر. يوخسادا، باخ... گئد اوردا او تور نقاشۇرى چك! نقاشى چكسن بىلەن...- سۈپۈلۈر.

دادا، اشىشەيمىزى مېنلر ايلدى آ GAM وورور، اشىشەيمىزىن گۆز ياشى منىم او تانماغىما بىنزمىرىر. ھله ائولنمەيمىدىن دئىيىم، سن او لمادىنلىكى ئاچى گىئىنە دادا. قىزىن دەھسىنин دېش دوشويودو. سانكى... باغىشلا... آنچاق يوخ، سايىغى ايلە او تانماق ائورىمین نەيىنە گىركى آخ؟ او اۇز يولون گىندەجك. قىزىن دەھسىنин دېشى دوشويودو، سانسان دېشى پېشىگ ايدى. قىزىن دەھسى، منى ووردو يېخىلدىم، باخ اونون ايتىنە، نه آيرىمىي وارىيىدى من دوشون - ايمىگە او تارانام، يوخسا داوار او تاران. دادا، ائله اورىيىم ياندى، ائله يانىخدى، من يېخىلچاق، ايت گىلى منه سارى، دېشلىرىن آغاردا- آغاردا، دېلىن چىخاردا قىچىن قوزادى، تېھمن دېرناغىمادك لوللەدى(ايشەدى)!... دادا، لوللەدى او...

يوخوما گل باشىنا دولانىم، كۆك او لان مىن اوزلو او لماز، او لمویا سن دئىن يالنىز يۈنەتگى(سياست) ايمىش... گل گۇرۇشريك!

سو آخار

اۇزون دورالدار

سويون ھادىرى آخماق

چىيجالانماق

دئگىلرین ياساولو ايشلەنمك

دئگىلر ايشلەنر، اۇزون يويار

دئگىلرین اور مىيندە قالار قىلىق

ياشارلىق بىلمەدىكلەرىم منى سئور

گۈزومون آردىجا قاچيرام...

گۈروننولو دئگىلر

جانلى جانسىز دئگىلرى، او زىدە، اولدوغونا تاي دويوب قانمادىغىم اوشاق چاغى، هر دئگىيە بئىنىمە بىر گۈرونن تو چكمىشدىم. ائرنەين؛ ائتونلر(أئبونلر) سۈزجويون، باشسىز، گۈزدەسىز، يېرىلە كۆئى آراسىندا، آغ ايشىغىن اىچىندە آسلاق، بىر آل قانا بويانىق، بال دوداقدان اوستە، تو تقولون گۈيلوك اورتوبون آلتىندا هر دن، ايکى كاس، كۆئى گۈز، سوزگون - سوزگون منه باخار. ائى... نه آنلىرام بال دوداقدەنىم «آمرىكا» قىز لارى؟ بىرمى دوقۇزومۇ آشمىشامكىن بىر قارشىت جىنسىن دوداغىنى اپەممەك قانمى دئىيل قىز لار؟ من اۋپوشسوزلوك قانلىسىيام.

«او قابقلار» دئگىسىن، بوددان(بالدىرдан) كىسلەميش، ايکى ياراق كىمى چاتلانقوش اولموش، عسگر قىچى گۈرردىم. بوددان كسيك عسگر قىچلارى توت جنگرى بوياقتادا سئزردىم. باتى بوياغينا بولاشيق «ايەللى گونو» بىر پىرسىمەش قاشىن، قارا بولودلو باتىسى چىكىدىم بئىنىمە. ايندى سئوگى سۈزجويونە، بئىنىمە نە ليجىم چىكەجە- بىمه قالمىشام. ايلگىنجىدیر؛ ايندىكى بو گنجلىيىمى، اوشاقلىق دوشلىرىمde بئله گۈره بىلدىم؛ دوزگون، سانكى ايندىكىم. آنراق ھەللىك، قوجالىغىمى ايمەھەرىمde تاساريملايا بىلمىرم. بئلنچى گۈروننولەممەمەيم ايکى گرگەھەن آسيلىدىر، بىرى: هەش چاغ بونو(تاساريملاماغى) اىستەممەمەيشم. اوشاقلىغىمدا آنراق اىستەردىم تىز بؤيويم، بونچون گنجلىيىمى ايمەھەرىمde دوز ايندى اولدوغوم بنزرى گۈرردىم، بو ايشىم منى چوخ شاشىرير. اىكىنچىسى: ايکى ياز بوندان اونجەيدى اينترنەتلى بىر قىزا يازدىم: اورھەبىمە دوشوب؛ اوچ ايل بوندان سونرا اولەجەمەيم. ايندى يالنىز بىر يازىم قالىب. ھەلەدە سانىرام بو بىر ياز گەلملى اولەجىبىم. ائيهانا... اولادابىلر دوغۇرۇدان بئله او لا جاق؛ قوجالىغىمى ايمەھەلىيە بىلمىرم. سانكى هەش چاغ قوجالىق گۈرمەمەيم.

او شاقلىق دا، آنلايىب دويمادىغىم دئگىلرى، آنلاملارى يوخسا قاوراملارى، بئىنىمە چكىل شكىل لر ده آيدىن جاسىنا

گۈردىم. باخسانا... گۈروننتوسل، گۈروننتولو دىڭىلر، گۈروننتولو آنلاملار، گۈروننتوسل آنلاقلار! دونيا سۆزجويونه دوشوننده، دئيردىم اولا بىلر دونيانين اوجو، چايلاق قيراغىندا دىكىلىن بىر يارقاندان آشاغى هوپبولسام، داها، بوش بىر پئرده، ائله هئى، هئى، هئى... گەدەجييەم. هرددن هرددنسە گەدەب، فيچلاريمى دونيانين سونوندان قارانلىغا ساللايىدا يوخارىدىداكى گۈيوموتول بوشلوغا دالاردىم. اونداردا هله بوشلوق سۈزۈن هوش ئەلمىزدىم ندى، سونرا لار بئله «بوشلوق» دئگىسىن اشىيدىن، يئنده بىلمىرىدىم بىلەمىشىدىم. سونرا لار، لاب - لاب سونرا لار ها! دوزۇن دئسم، عسگرلىكىن سونرا «بوشلوق» دئگىسىنин نه آنلاما گلدىيىنى اوس ئەلمىدىم.

ايستەمىزىن اينانما دئىكىلرىمە! من نئچە ايل يالان - ايچىن درس اوخودوقدان سونرا، رياضياتىدا اولان «تفريق» دئگىسىن بىرمى دوقۇز ياشىمدا، اوز آنا دىليمىدە، ندىرىن آنلادىم.

ايىدى كىمى قىنامالىيىق؟ هانكى ساتقىن، آنلاماز اويرەتمى تاپىب اوزونه پارچاسىيلا توپورمەلى؟ داش منىم باشىما، سىنن كىمى آنلاماز درس اويرىنىم وارىمىش! بىرىنىزىدە اونور يوخوموش هئچ اولماسا، عرب دىلىندن چىخىشان چتىن سۆزجوكىلرىن آنلامىن بىزلىرە آنا دىلە آچىقلاردىنىز. بىرجه كره دئسەيدىنىز، اونوتمازدىق، آخى دوزگون اويرەنمك، همشە وارلىغىنى آختاران آزقىنلارين كۆكۈندىر!

سۆزسوز؛ منه تاي يازىقلارдан چوخودو، چو خدوردا بو اوخوللاردا. اوئرنىجىلرىن دورومونا وارىنىز، يىخىق بوشقاclar دىرلار!

بىز هئچە نىسگىلسىز ياشاماغا ياساو(دىلەم) بولمادىق. همشە قايغىلى ياشاماغا ياساو اويدىك. بونا قارشىن گولمە-لىدە بوراسىندا دىر؛ هرچاغ شىلىك، دىنجلەك آردىجا يورودوك. قورتولانى، من اوزومون يوخسا اويرەتمەنلىرىمەن مايماق اولدوغۇنو، يوخسا، نم نه جور مودوموزۇن، قارا گلدىيىنى، تاپىشىریرام گلچك بىلدىرە.

آنلامى سئۇدىيىم بىلىك گۈرۈشۈنە، اىللە بويو من چو خلارى كىمى آسىلى ياشابىب، بارېشدىم سونو، دئگىلرلە. چىركىن دوشولونن دئگىلريمىزىن گۈيۈن آلىپ، اونلارى اورك دويغوسوyla جايالاندىرىماق، من دئىن بارېشىغى سئوير منه. اسکى اينسانلارين دوشونجىسى سىنىق سالخاقدا، چاپاول اولان داشلاردا، ايشگىلرلەدە قالان كىمى، دئگىلريمىزىن شىرىنلىكى يادىرقاماقلاردا قالىپ. كېنكللى سئومكىلردن، قالىپ، ياراسالارين اوچوش سىسىنин سلىنى بئىنمىزىدە، دوشلىرىمىزىدە. شىرىن سئۇدىيىمەن، ياد- ياغى دويمامازلىغىمدان قالىپ، سئۇدىجىھىيمىن سىسى، هئچ باش آغرىمىدان اولمز. بئله دوشونلار، اوزگۈن ائدىر بىلەمى دئگىلردىن اوزگە دوشن آنلامسىزلىقلارا. سئۇدىيىم دئگى اولماسا، سئۇدىيىم آنلام دا يو خدور. اوز دئگىلريمىزى بوتون وارلىغىملا دويمىياندا، اوزگەمىنى بوتون وارلىقلاريلا سىزە بىلمىرم. وايسىنيرام، دئگىلردىن اوزگە دوشن، آنلام سىزمهين چاغلارىما.

***

دو يولەدىيىم، اونومە تۈكۈلموش اىپپىن قىريق - قىريغى، قوزو گۈزەمىندىن اشىلمىشىدى يوخسا بوزومتول قويون يوونىن ھۈرولمۇشو، آنیما گلمىر. قىريق اىپپىن آنجاق، پىتالاشان يوماقلارىندان باش قوتارمايىب، اوز قارىشىغىندا

بوراخيرديم. كاسلانميش قاشا سارى تؤكولموش بو قيريق ايپ، منيم يولومدوسا، ندن يوندن ايدى، نفتدن، اجيذه- دن هوزرولمهمىشى؟ اولمويا من گنديش اوچون، زهلم گئتميش اسکى يوللارى سئچىرم؟ اسکى يوللار قورخونجومدو، ديسكينجىمدى، زاغ - زاغ اسدىكىم، قورخودان اسرەندىبىم، بو توخلوق؛ اسکى يوللارين آزمانينا دوشوندويومدىندير.

بيلميرم، اولسون دا بو قيريقلار كئچمىش ايله گلهجهين آراسىيدى دويبونلهېيردىم. قيريقلار منيم اوئنومده تؤكولموش آخى. آرخامدا چكىلن ايپ، گۆز گۈرەندىك دوم - دوزلم ايدى. اوئنومده چكىلن قيريق ايپ، اولمويا كول - تۈرە- مىزىدى، اولمايا بو قيريلان، كىشىلىكىلار، اووندولان اىگىتلىكلىرىمىدى؟ نئجه دئمك، دوغرانمىش اسلامين باهادىرلىغى ئىييل؟ آرخادان منەدك دوم - دوزلم گلېپ، مندن اونه اوئدوكتە قيريق - قيريق، قيرىلمىشى، بو دويبونلهدىكلىرىمدىن، كئچمىشىن دوزلملىبى ايله گلهجهين قيريقلارين دوشونوردوم، آنچاق گرچكىر، منيم كئچمىشىم دوزلم اولمامىش، گلهجهىبىمسە بئلهجه قيريق اىپمىدى؟

بو گۈزەمن، نه بىلم، توتاق هله يوندن اشىلىمىش اىپ! قاباغييمجا قيريلا - قيريلا گئتمىشى؟ باشى كاسلاردა ايتىك. يونل اىپ، منيم، گلهجهين يوللارينىن اسکى اولماغان گۈستەرسىمىدى، كسىن قوزو گۈزەمېنىن ايدى، اوんだ دا، گرک كاسلىقلاردا ايتىمىھىدى كئشگە...

يوخودا، آرخام - اوئنوم آزاجىق گۈرونوردو، گۈرەنمى گلهجك هئش چاغ گۈرونەمەيجىك؟ اوەدون وارلىغى؛ گله- جەبىن گۈرەنمەمەينىندير، اوەمود دئگىسى وارسا، گرچەبى دەوار، يوخسا اوەمود دئگىسى اولماسايدى، گلهجك هايدان اوЛАРدى. ائله ايندى دە، گلهجك هايداندى!

اويخومدا دا، آردىمدان آزجا داللىق قارانلىغىدى. بورادا ايسە، دوزلم اىپىن اوجو گەنديب ھا گەنديب قارانلىقلاردا ايتىمىشى. بو گۈروش دئىيرمىش دە اولاپىلار، كئچمىشى قارانلىقلاردا سوپۇق بوراخىب، گلهجهين قيريقلارين دويبونلوپ، يوماقلارين آچماغانين بوراخمالىيق. آنچاق هانسى تارىخى كئچمىشى بىر يوللوق اوونداجاق؟

***

ايلىرين فيرتىناسى گىتىرىمىش قوم - تورپاق، ياغمور سوپۇيلادا قارىشىقىدان دونوبان ھوندان بوزقۇم(بوز ايله قوم) جابلارى ھۈروب. بوزقۇم جابلارين آلتىندا مېنلارجە مىن يوز ايلىرين چاغسىزلىغىنا اوپوموش دامداما داغلاردا، هەمشەلەر سورو بئلەمىدى: نەيىك بىز؟!

بىر آن، چىلخاجا آيىندى، اتى كىسىلىكىجە آيىنان دئولريك بىز! دئدى. كئچمىش آردىندا كئچمىشلىرىدى؛ بىر گونه- دك، ات قايناغى سانىلىرىك دامداما داغلارى چاپىردى «بىزدىن يئىيجىلر». بىرده اوزونه باخاندا آغ دئۇ، گۈردو بوتون سوموكلىرىنىن اتى سىپەرلىب، يالنىزجا باشى قالمىش. قاپىرقالارينىن آراسىندا ئىرىپلىب اىچىنин قارانلىق بوشلوقلارينا باخاندا، لاپدان ائله بۇوردو، ائله بۇوردو؛ باغىرتىسىن شاققىلىسىندا ئىلك اونجە اۋزونون سىپەرلىق سوموكلىرى بىرر- بىرر اىلىشىكلىرىنىن آيرىلدى. سونرا اوستلىرىنى بوروموش بوزقۇم قايانلى داغلار شوملايىب دامداما ياتمىش دئولر سوروسونون آرالا رايىداكى يارىقلارى بئله دولدوردو. آغ دئوين بۇورەمەينىن يابىلان دالقانىن اركەسى(انزى)، داغلارين آلتىندا قالان دئولرىن اتىنى پىشىرىدى. آردىجا داغلار قوخوماغا

باشلاياجاغى بلگىن. چاغ اۆز ائتوشون بىلەم زىدە، دامداما اويموش داغلىقدان كىچىرەنلىرى گۈردو؛ اورالارى تئزلىك ايلە توت ياشىل اورمان بوروپوب.

داغ هاوادا، ائركىچىلرىن كۈلگەسىنە باشىن سوخان كورنىشلى سورويه، ياماجلارى آشىر انماسا چوبانلار، درەنин قايالارى كۈلگەسىنە قويونلارى اۇزلىرىنە تاپدىرا جاقلار.

زىپاس يولدور تورك سئورلىبىيمىز بىزىم دە؛ ايرقىچى، ياماجلارينا قالخىزدىر انماسا، اورخان قالماگى اويموش اولسا، آتاجاق، زىپاس يولون آچارين داشقىن چايا، ھەلەلەيە! سويداشلارىم، دوشمنىن لاغلارى، گوجونزو يو خلاماقدى. آنجاق دوشمنىن ايلك وورقوسوندا، بايغىن دوشور؛ اوزومۇزە دونمك.

آه بو او مودسوزلۇقادان، من چىلغىنى دىر. آه او ندانكى، دەلىلىبىيمىز دىر. سانىن، بو بازار منىم بوشلوغۇمدان اىستىدىر. بورانى سوسقۇيلا اينجىتىمىك. ترسەنلى، ترسە ايلە، ترسەنلى ترىسىتىمىك.

گلىن، كۈيلرى چىرى سىسى ايلە بولاندىرماياق. سئلجان آسلامانلارى، بىلىم سو سوللوغۇندا چىتىنلەتمىك، قادىنلارى! او تۈز ايل او شاق اۇزلمىنە دوشناز خانىم، دوغولما مامىش دونياسىن بويوندان، دويۇز دورماياق. گلىن، ياغىشى آنismsا ياكى دا، ايلدىرىمى، دىسکىندىرر يانىقلىغى. يېغىلىن، نئچە يالتاقدان آغلانى، قارقىشىدان ھامىيا آغلاتماياق. كۈكونون اوستوندە بىتن او زىرىلىك كولودور، حئيانلارا او تلانماز، يامانلارىن گۈزون چىخاردار، توركىچە سئۇگى. گلىن، ائل او زانى اولاقدا، باياتىنى يارانىشىدان، شىن ھاوانى ماھنىدان داندىرماياق. ياشابىش او موددان يارانىر، ياشابىشى او موددان يادىر قالاندىرماياق.

***

يوخ، بىزەنمىرىك بىز دوغرو لوق - عالتىن؛ يوللاريندا ھەلەرىدە دوغرو جان دئيوشمەميشك. يوللاريندا اينسان، گىزملر بورو شوقلۇغۇ. گىزلىرىن بورو شوغۇنو دوشونەنин، دانىشىقلارى بىلا بوتون وارلىغىن دوشونمك اولور. آنجاق، ياشابىشىن ان بورو شوق آداملارى، تارىخ بويوننا آلمايان، هەش زادى دوشونوب بىلەمەنلەردى. داغ دا داغلىغىندا يالقۇز ياشابىا بىلەمەر. يالقۇز داغلارى، تانرى قالالارا يارانىش. بوراسى «قرە قوشۇن»، «قىزلىار قالاسى» نىن ھاواسى، بورالاردا تانىش يئللىر اسىر.

يولا گلەز قىزلىرىن، گوم قازدى گۈزومدە. دلى دېئىلەم، قىز سئوم، آنجاق آيدىنلىقىدا منى اينجىدىر. او بىقۇمدا داددىغىم قورخولار، گوندوزلىرىدە بىلەمەي او دىك ئەلىپىر. سئوه بىلەمەدەم، من ايلكىدىن سئومك دئىگى سىين سئوه بىلەمەدەم باحىم. منه دئىگىن، نئچە قورخوسوز اولمك او لار؟ سؤيلە منه، نئچە اۆز - اوزومو اينجىكىسىز اولدوره بىلەم؟ دوغانى سئويرم، ياشىلىق قىزلىرىندا گۆز با غلاماقدا چتىن؛ آه بو سوچوندان، اوردون ياراقلارىندا، يامانلىقلارىندا، اؤد باتلاغىندا منى خرقە بىچدى. آه بو سوسقۇ بوشلوغۇندان ترسىن ائتمىز ھارايم، چاغىن چاغى قولاقلانا. آنلىرىم او زونون سوپۇندا، دونيائىن، دېبىشىك دېلەمن او زو، هەنچ منه دئەمگىلەن، ھانسى چاغ كۈرپۇسوندن تانرىسىز يئرە گىئتمك او لار. من ئەله بئەسىنە، تانرىنین آلتىندا نئچە قاچماغىمى آختارا جاغام.

او تۈزولان قوشۇن، قوش دامىندا للەمى، قوش باز ئىنده لىك يوموشاقلىغى قارتالدى. دەمير قاپىبا، خوخان خىرها خىرلىم، سرىنەميش اوفكە! آشىلان نامادىن، سو سار لار قوش باز لىغىمى تالادى.

يازديقلاريمدا گيجلالهئيرم، دئييرم منى بوروشوقلارا ساريما اوران خانيم سويچو! قمر قوزوم، نه ياتييسان اوزوندە بيليش، قاناجاق دوستاغى! ياغديرما منى، اوتانج لاغى، بئلەنچى بير كچينەجهىي صدهقىم ايله آلمىشام اولوم آغا! قورخoram قورشانام، بيرده سئودالى اولماميش، اوتوزولام... يوخ، دئيىسەن قوشبازلىغىن دا سون واپاسى(بافا) قوش اولمالىيەمىش، داها منى قوشبازلار مرجلەشىر.

دئييرم، تويدا، توى سئور بير اويناماغىم وارسا، يازقى دا، سئى سئور بير يازيم يوخدور. كىشىگە اوشاقلىقدان آنى- لارىمى يازىب ساخلاردىم، ايندېيە ئەنكىن گلن شاعيرىدىم. ماغىل مندە سنىن كىمى بير جىن باش، دانلاقلە هەرن بير، كچى قزىلەنە اوخشار ساچلارين دارايىان، بير دۈرد اوخويان، قىزجىغاز اولاردىم، خىرداجا، بئش كىلاسىنا بىرتىجي بىلەزلىك ايلە، حاضىرلانان باجىم!... بو يالقۇزاق يولچولوقدا، ندى باشاراتىن؟- بىرى ايلە سورغۇلاشىرام اىچرىمەدە. - دىلەپىن ندىر؟- منه سسلەنەنلىر.

دىلىم اوز باشىنا دىللەنەر: هاوا اىستىدى، اتششكىلارىنده موزاسى وار. آنچاق، هايدان يوللانىر بو سس دئىيە، آها. يادىما دوشدو... م.- دئييرم.- ناجاق باش اووسونچو! سن يونجالىغىنىزدا بير توت آجاجى اك، آلا قارقالار كۈچمىز؛ سوراكند دئيىبن.

سوپورورم، دوشون دولاشىغىندا بير زادىم اىلىشىب قالماسىن. آيرى چاغلار، اونلارين ايتى يېھىنى، بىزىم قوناغىمیز دا يئمير! آنچاق هر يئرە كەندىرم، شانسىم دا منه قودالدىر. شانسىم آغزىمدا شىشىن آجى دىل، سوال(نظامى) اگمنلىكىدىر.

- وارلىغا گودوكچولىيوم، سانكى ايتلىرين توتوقلۇغودور. يوخسا من تكىمە بير ايت دئىيلەدەم، باشقۇ بير ايت دە اولاندا، ايتلىپىم بوتۇو اولورمو؟ دئىيە، ايتە ياخىنلاشىرام: هانسى وارىن ياساولو من اولسام، اوردا ايتلىرين قويروق بولاماغىنین ياغى يوخدور. آنچاق، ايتىسيز ياشاماق نئجەدىر؟ بو سورغۇنون دوز يانىتىن، ايتى اوجىل ائلەنلار آپاردى.

گولك؛ اولوس يازىقىدى بىلىسىن، آخ ائى، تانرىم، نه گولورم رحم ائلەمەلى؛ ياپاى نېھەلرە، ساچاى اولماقلارا اولورم، زوردان اولماقلارا، سئى طبىعتلارى دئىيلەنە، ال دەيمەمېش، عاريفجەسىنە لاڭلارا يانىخىمېش گولورم. بونلارى سىز، اۆزۈنۈز، بىرده اوخويون دا، ياشام قاغا! اوخويون، ماشىن توپوغۇ، خانىم بولبۇل! سىز، ان قاناجاقلارى اوخويوبسونۇز، قانانلارى توخويوبسونۇز. آخى، اۆزۈن اونودان سنى تانيماز دوشونولور، ماشىن بولبۇل، سئى، خانىم هئى! دويغۇنۇزدان اونودون، تاپماجالار دوداغىندا آزقىن گولوشم، من اولوسدان ائيرنەمېش شاعيرلىك گىلى، ياراشىغامسا، قوندارمالىغىما دويقو يوموشاقلىغىن يورودون. يوخسا چىخىب يولا، جانىمى آتاجاغام دويقو تانكىنин آتنىنا. من ھەنجى ندن باش تاپمیرامدان گەلەرم.

***

«اورمو» نون «زىروه» سىيندە عسگەرىدىك. اوروچلۇق آينىدا، او كى قوللۇغودو سىپاھدا، عسگەرە اولونوردو. گەنچە سوروملوسوپلا بىرلىكىدە گەنچە كەشىكلىرە باش چىك. «زىروه» دە، ھەركوداش سىنگەرلەر، تورپاق دىك-

لرین اوزریندە تىكىلى. سنگرلرين بيرينين اون آدىملىغىنا يېتىرنىدە، گۈردوک كىشىك دېيىلن كىمسە اكشى- سين(دئسەر) سوپور. گنجە سوروملوسو قىبىها چكدى: هوى! دىل - دانىشىق موسىمانلارى، تانرى اورو جلوغۇ
الىنىزدىن آلسىن! «ايت توپانچالارى»، اور دونون توپانچاسى اولوب ايت بوغازى، يېتگىن هوروش آتىر!
يازىق عسگر تىزجە اكشىسىن آتدى تىكانلى تىللاردىن اشىكىدە، قارىن اىچىنە جوما. او سنگردن آراشىب، باشقان
سنگرە يووودوق. اوردا ايسە، گنجە سوروملوسو دئمىش، سۆكۈردو! عسگر؛ بىزى گۈرجىك، بىلەسىن آتدى.
گنجە سوروملوسو «بىسەجى»، نىچە آرسىن سنگرە قالماش، «كىلاشىنكوف» ون قونداغىن قارا باسى. اللرين بىر-
بىرى اوستە، ياراغىن بوروسو آغزىنا قويوب، قىچلارين جوتلىكىپ، قوندارما دىشلارين سوولادى: هى، سئوگى
ايرقىچىسى! سەن مىلچىك بئىين گۈزونلە، ثانىملەر اور مىيىندە سولەننمىزىن. هادىرلى اول، يابانجى يالان!

آه... ائى ساغۇ! نىيليم آماناتىن آغرىسىندا؟ يازىمدا قەرىدىن، پاس باغلايان كوسوشون، باغيش شىرىنلىكىي،
دوزلوك ليجىمىندە گۈزلەر، عدالت چلىمى، آه سئوگىسل دلى! سنه بو كورقاندا گوم قازان اولماز، آجونو قورۇيان
يالان بنزرى هادىر اول اوزلۇيۇندن، ياشابىش كىمى گىرك اولموش منه! بىرىسى يوخ قورخمازلىغىما باغلى، گل
كىملىكىنى در، اوزۇنلە تامويا، تامووا، آى اولوسونون قالانى مندە. بو كىتابدان يوز آغۇ اوخويان اوخويور سنى،
ھر سىنده، ھر ھاوادا جايىغانىن وار، كىتابدان قوپسا دا، ايزىن بوغازىمداڭ اىلىشىپ قالىر، اوخوندوقجا جان
تاپىرسان، آغلاندىقجا جان آلىرسان، وارلىق تاپىرسان، سوپۇن آغلانماق اولوپ، اكمەپىن اوخونماق. جىمدىپىن مندە،
سەندىن باشقان بىرىسى يوخ اولو خانانىن قورخمازلىغىنا وورغۇن، سئوگى آمانات! نىيليم آماناتىن آغرىسىندا، آى
دىدرگىن گەن، لەم! نىيليم يوووجۇ؟

***

قىز گىنلىكىدە، بارى سئوپىمىشلىكى گىنلىكىدەرلىكى، دئنە بىر جە سەندىن، ساو يو خدور موبایلىمەن يابان باغىندا. اىلقار لار
قىزى، سۆزوم دويماز گۈزلىرىنە. دئمەسىن: سەن كىم؟ من اوز قاپىمىن هورولموشوىم. دئمەسىن سەن كىم، دونيانى
آغلارام، تىلفون تىللەرى سويا دوilar، يئر توپون قاتان تىللەر بوغۇلار، ھېبە يولداشلىقلار اولىنمك ايلە قورتولار؟!
بو قازانچ بويا قىز، كەلەپىم «يىھى» قانىيلا يوپۇندوردو. اوتانچ مانىن گولمك ايلە ھۆرورم، ماغىل يۇنۇلما يايىدىم
سۆزۈمىدىن اشىكىدە، او غورلوق آختاران اويناماغى. پەح... فاشقا ائشىشىمىن آنقىرتىسى ايمىش بو سوموك قىز!
قارانلىكىمدا ياشايان قارانلىق كىشى، آراز دىرىمەنە، گونشىن ياشامىنا قىسقانىرام، هېش ندىن سوراق گىتىرىدىپىنە، هېش
نەھىي او خشادىغىنا قىسقانىرام. سەن بىلىرسن جىزىغىمداڭ چىخمامىش بادام، منه «سققە» دەيمەمىش او تۇزولموشام.
ھارايم چاغىيام، دىلەم ياپايجانى(منطىق روباتى)! يوورك آغىز، يۇنتىم قوربانىن، او تۇزدۇممۇ سۇن
 يولداشىمى؟!...

بنلە بىلەزدىم قارانلىق كىشى! قادىن دويقولار، يازىق اويناماغىمدا يېرلەشمەن ايمىشلەر. قارانلىق كىشى! اىچ -
ائشىمە دورولسايدىم، او لماقدا او لسايدىم، بىردىنچ بوجاغىن، سو سار قىزىندا سو سار دىم...

اسن آرىسى،- اسلىك! دئىبىي گون، ساچدى هرنەھىي پىتك بويونا، بوتون چىرىپىنتىلار او رىيىمە، دېسکىنچ قوردو
سالدى. آنچاق سنى بىلەك ايلگىسى، گىزلىكتى منى، من او گنجەنин يارىم او سلوغوندا، بنلە او خودوم ياشامى:

قودورماغین منى اسريك؛ تامو بئزيگىندن ائلهدى. قودورماغين منى بنگو، اوچماق اوسانجىندان ائلهدى. قاردان يانان، قار ايشىغى ساچان چيراق اولمالى. گۈزلرېنىز، دوز بوغانقلارىندان كور اولمالسىن، قىشقىرىقلى اوتن دورنالار.

كىشىگە اولايدىم لىمەين، قارا دىلىمەن دوغولاردى ائتگىلىرىن، آخى يوروولدوم سئويجىلىكىن! يېتىر آرزى آغاچىندا، بىزيم سامانلىقدا! آى گۈچكالىين قارداش يئمەلىسى، ان آجلىغىمىز، دويغوموز آل سوچا باتمامىش درىل. ياشىم آزلىغىندان، سوراق خزلالەننير ايشىق يازىندا، گل سىدن آغلابىم، سىدنكى قايغىم چاخىرىدىر آخان دامجىلارين.

***

نای - نای، او زوندن او زىبر(آبىر) آيلىنى شىنەميش، دونيانىن گۆزو قاماشىر آغلىغينا، سئوگىمиз قارقىشىنا. آه، آمان، آى سوج، اوچماق يئمىشى! قارقىش سئوگىمiz، قارقىش سئوگىمiz، آى ياشماق، آدام آيماز، بىر هوور سنى كوتانلايىب اوزومو اكدىكىن برى، ايشجان گودازىنا ياشلارى بولىوابام.

ناجاق باش جىن گۈبلەكلەرى، اؤدلمىشدى تانرىبىلا گۇروشۇ، ياخشى، گۇروشريك تانرى... اوزومدن قايداندا هله... ھەلەمەكىدە تانرى، ياخشى دا، او زونە تاپىشىرىدىم سنى.- دئى.

تانرىپىز يئر آختارماقدا، او زومە گۈشە چىخماقى تاپدىم. ياشار اولدون! بويوردو: داها ياشىن، چاغىن آنلامى يوخدور!

بورادا، يالنىز او سانمالى - تىكىرارى، بىر زاد وار: ياشارلىق! دوشونجە اىچىنده ياشماق دا، بئله بىر(فالارقىلىق كىمى) دانىشىقىدى. دوشونجە سانكى، ياراوا دوشموش قورداق، چابالادىقجا اويان - بويانا، وارلىغىن يارالارينا توخانىر، ئىلە بو سۈزدۇ، سىزىلتى يارادان. كىمسە، سنى قىسنانايىر ها دوشونەسەن، دوشونمك سنى قورداڭىرا! بابا جان! من سوساندا بوشالىرام، يازاندا دولورام، كول باش اولورام. ساييا يالاتلارдан او زوللوک، يالاتلارى بورادا ئورن بئىين گۈردوک. او يان يالانلىق، بو يان يالانلىق، قاچساق، جەننم اولاق، هانسى ھاياللىق؟ سوسماغىن بىر آغرىسى وارسا، قازانجى اينسان دونياسىندا اۋىولۇن ياسادا يېرلەشمەز.

***

- كىنەنiz قىنباقىر اقدى شىئطانىدان، سن نئجه چىخىپسان او شىئطانلىقدان؟- سوروردو.

- شىئطان بىرىجىك ياراتىق، قالان، شىئطانىن پئھىنلىرىدى، يېل ساورو سون گۈزلىرە! شىئطانىن پئھىنلىيىنده بىتىن چىچكىلەرى، دونيانى قىزدىرمايا قوخودان. بو آلىز قوخۇ گوللوکدىن، او پئھىن ساورو ان يئلىكىن، چىخماغىن يولو، او ز سايقىلى يۇنتىمىنده گىزلى گزمكىدىر.

دېلىك آختارىشى، كىمسەنин ازىلگەن بالاسى، او زوندن او زگە، تانرىبىا ياخىن، قوجامان شوعار، يوردوم كورقانى، هەزادا دال چئويرميش، ياشامادى، ياشام دئى، قان تاپدى. نە بىلىم، نئجه دئىيم، اولمۇيادا يالانچى سۈپەلىرىم ايدى، ايتىگىن يوللارين يوللارىندان يېتىن.

دوشونورم، دوشونجەلىرىمە، دوشوندوكلارىمە، سونرا دوشونورم. دوشونجەلىرىم «مېزىزك قوزو»، چىمگە(چىمەن بئر) قى... زى... يوخ! پاس يوخ، خزىنە پاسى يوخ، باشماق ايزى... يوخ! هن، يالنىز بىر تاي باشماق ايز...

ى... يوخ! دوشونجهلريم هله كالاودى، دوشونجهلريم هله اورماندا، «سومئر» اویقارلىغىن قانمايان تومانچاق اينسانلاردى.

توكىلار تارىخىدىن اولدوم، يالان هوججولەيەنمير شعرىمە. سوچلارىمى «تىخا- تىخا بىئىن» لر آلسىن بويۇندا، قىيىمىسىزدى؛ من اىپلىس يوکونە داشقىلانمازام. آجيغىم توتسا اۆزۈمۈ، ساغ قورتولانمازام، من سئوچى اوسانج، گوجومو آپارىر ايندى، يوخلار اۋەتىي.

سۆز دانىشماغا تاپماز، گودازىم آجوندا. سون، تانرى هارا قاچاچاق؟ سوچلارلا زىنە ائتدىك، بىزدىن دوغولان بىيج، سون تانرىلىغىن قاچماغىدىر.

سيگار كىمى، آزجا اىستى اول، توستوسوندىن ائيرىن، سنى اينسانلىقدان آسيم، توركىن ائيرىن. بو منىم آداملارا اوپار دىلىم، او سىنин ايلان سويار اۋدون، هانكىسى ياخشى، قىسقانج كولو! سؤيلەيم ايشقانىن سوپەسىن، يوخسا، كوللوكلىرىمىزدىن بىتن چىچكلىر آھىنىمى گۈزلەيك؟

بىر گون كۈچرم بىر يوللوق. من، «سلە وئرنلىك» دن؛ دوماندا، قالار پاسلى يوللار دالىمجا باخا- باخا. نه وار واريم آغلادى، نه اينام واريم ساخلايا، منه سوج آلولارى يانار، اۆزۈن ياخا- ياخا. نه «ايبراهىم»، كۈنزلىك گولوستانىم اولا، نه ياخشىم قالىر، نه تانرىلىم، «فاتحه» اوخويما، ائله منى قاندىرار، يولومو گودن آرخاسىزلىق، تامو كىمى پىس، سئوگىمده قالارام يانا- يانا.

قارانلىق اىشىقىدان چوخ، اىشىغىن سونو يوخ، قارانلىغا گۈز تىكمىك گۈزلىدى. قارانلىقلار درىن اولار، هر قارانلىق آzman، كۈرپۈ دولوسو سىناق، قارانلىقلار ساواشمالى اولار.

***

جيگرلىكىدە بىتن، آ، آلا قىزلار، آه... يېنى دىرچلىميش مەھلىرىنىز، شوراھدان گلمە سوچونا باتمىش، قوردى دە- يىدى... اولارمى قايدان مەھلىزى امي-... يوخ... يوخ! من سئومەميش اىپلىس شىلاتقىلغى، ايلكىدىن توى سىرتىقىلغى، منه دوشمور!... امجىكلارىنىز، قىسىر ياشار- لىق امىشدىرمەلەيدى.

چوخ قاپىلاردا گىلاس، جوиз آغاجى، بىرجه، اۆزۈنۈ قوردلاردان، آغاج دلنەن قوروياجاقسان؛ بىر قوچاق اولاندا، سىدن يووا تىكمىك اولار؛ اوجالىغىم، سئوپۈد آغاجىمۇز، دئمكلەر باخما، اولمەيىنچە سنى كىسمەيىجىم. پىشىكلەرين قارقىشى، سئرچەلرین اوەمودو اولموشۇ، اينان!

سئومىكە، سئوگىنinin سوچودور، سئودىكلىرى اۆزۈنۈ يالقۇزلادىر. اۆز اولدورمك دوشونوندە، سئوگىنinin سوچو. سئوگىنinin ايشى يوخ كىم، كىمى سئوير، اوتانجى ايسە شىئىطانلارىن يئكىسى ايمىش، مظلوملارىن كىچىك جىنایتى، سئوگى، اوتانجاقدىر، اوركىلردىن باشقابىئرە اوز آچانمىر.

يالقۇز طېيىتىنин اتىگىدىن قوبۇب، اۆزۈندەن دويماغا باغلى، دوى! قوى، اوتونرسون بىر چاغدا تومارىن دوغاسىندا گۈزلىك. گۈزلىيى اۆزۈن سئچەجىكسن، كىمسە، كىمسەنinin اسکى بورجو دئىيىل.

آناجانىم! دوزلۇيوم گۈز ياشينا بىرجه سەن آند اىچىپىسىن. وورما قاراق باشينا، هەنئى شاعىرىنин! ووراجاخيىدىن، ندىن وارىن قانىن امېزدىرىدىن؟ كىشىگە منى گئچە قوشوندان توتاردىن! دىلىنىن امېب، جانىنى آلاردىم، اوندا چاغا

سئور قولودوم؛ بىيجلىبىمە! بىيجلىبىمە آقىش سۈيىردى اۇلەجكىلار!

اوشاقلېق آنام، اوشاقلېغىدى منىم آنام، اوپىوت دە، تانىنمىش كىمسەنин توتومو بويدا گىرك. اوپىوپىدە بويون أيمك دە، آغالىقدى. اوپۇتندن قاچىرىقسا، اۋز مايماقلىغىمۇز، آنلامازلىق تامغاسىنى باسىرىق.

اوشاقلېقا آنام، قاشىغىن اوجوندا، بىزە بال وئەندە، چوخ يېئىز، شىرىتىلەكدىن دىلىنیز توتولارى! - دئىردى. - قارداش باجىلارىم دىللەندى، گۆئىرچىن قانادى وارلانىيان چېلەندى. بال توخويان آرى دئىگىلرین تاماھجىل پتەيىنە باتىپ قالان، اوچونجو قارداشىمۇز سارى آرىبىمۇز يئنە.

***

ساراي يازارى، گۇرۇنتولر گؤچەمى. ائل يازارى، تانىنماز لار گۈزلە، يارانماشىش گۈزلە، گىزلىن گۈچەمى. وار بو آرادا بولانان اپلانلار اۋدونە. وار بو آرادا بولانان قوирۇغۇنا، قویرۇغۇنون كولەلىبىنە.

باشا چالمالى، هر يېئىن بىزىم «قرەقوشۇن» وون داشى، اۋز اينامىندا، قوللوغۇندا بوجاقلاندىن، يارىمازلىغى يازدىن، داد، سوروسون چوبان آغىزلاردان آبىردى. داغلار، ھايلارا جله قورۇر.

چالىشلار اويغۇدایدى، اىپلىس ايلە اولوم ساواشدا، آبىرىملىق سنى مندن آلاندا. يېرىدىر، قوى چابالار جىنایتىدە يوخلاسىن.

بىرجه منىم هوسىمدىن باشقا، يوخ بو اوپۇندا مىرت ووران. سۆزلىرىمین پۇزغۇنوندان باشقا، پۇزغۇنلۇغۇنдан باشقا، يوخدۇر سوچ اوپۇندا. بئىنەن گۇوشىدىبىي اۇرۇشدو، قودوروب داشماق دئىيىلەن.

بىرتكىي ياخشىلىق، يابانجى يابانجا ياخشىلىغىدى، قودوز دىللى فلسە، بىرتكىي گۈزلىرىنى اوپىدو. هر دئىگى بىر حكىت داشىيىر، نئىلەم دەمەلى دئىگى اولدورنلەر حكىت سىز ياشماق گەمكىر؟ سنىن اوزوندن منىم، اولچولارىم - بويوتلارىم شيرلانىردى.

دئىيىرم ترسەيم، آخى قانمايىر اۇزлуويوم! وارلىغىمدا قويولانى اينان، ايناكىلان آلاتماق اولمايىر! قانىمدان گەمەجىيە چىخان نردووانىن پېللەرىن سىنديرىپ بىرینە قاناد تىكمك؛ ئى هانى...! مەلىيىمى - كىملىيىمدىن آلا! كوسكون آنا دئىيىر: اليمدن آلدىلار بالامى سۈيچولويم!

دئىمير، شاعىر ئەلەندىم، آز، قاخىنجا قالسىن. سۈيچولوك اولماسايدى، دلىلىبىمىي اويمەيە، آنلام تاپىلمازدى آنا! - بئىنەن بؤيوومەيىنە گۈرە ياز! دئىئىلرим منه دئىيىر، - سەن، يالنىز يازماغا دوشۇن، اۋىكولر اۋزو اۋزون اوئىھەجك، آل يالان دوشۇنلار، يالان كىمى اۇزلىرى اۇزлуويون بىكلەمەجك!

داها قانمىشام يازسام، بئىنەمەن يايىق بىرلىك تۈرەنچك، ائورەنەن بوتون اوزلەرى، بوتون اولچولرى، بئىنەمەن يايىق بىریندىن گۇرۇنچك...

سون

ایلهان تورک(تانهو) دان كچمیش ایللر ده يابینلانانلار:

- ۱ سئويجي اسديرن كولكلار(شعر توپلوسو)
- ۲ كؤچ(مؤولود سولنيمانلى دان كؤچرولموش رومان)
- ۳ مىژزك قوزو(أويكو توپلوسو)

ایلهان تورک(تانهو) دان هلهلىيە اينترنتده يابینلانانلار:

- ۱ قان گولورم(ايکى اويکو)
- ۲ قارانلىشىق(أويكو توپلوسو)
- ۳ بوغاناق سؤبىد اورھىينىدە(رومأن)
- ۴ فانقىلانقىشىوو دونيا(شعر توپلوسو)
- ۵ نمنەمنە(شعر توپلوسو)
- ۶ باشكىدىن كالاوالارى(شعر توپلوسو)

ایلهان تورک(تانهو) دان گلمەجىدە يابینلاناجاق آراشتىرىيصال يازىلار:

- ۱ يئرل سۈزلەر(يئرلى سۈزجوكلرىن توپلانمىش سۈزلەبىو)
- ۲ اكلر توپلوسو(توركجه سۈزلەر ده ايشلەهن اكلريلە يابىدىقلارى گۈرمەلرى)
- ۳ آنامىن ناغىيلارى(اىل اىچىنده وار اولان، باشقۇ يئرلەر دة تايى، يوخسا يابىملانمىيان ناغىيلار توپلوسو)
- ۴ «گوران قىشلاق ايلە خللۇند»(بو ايکى قونشۇ كىنىن آراسىندا اولان فولكولور، گلنكلر، تۈرەنكلر اوغرۇندا گىنن آراشتىرى)

ایلهان تورک(تانهو) دان داها يابینلاناجاق باشقۇ گۈركۈل يازىلار:

- ۱ اوزاي مامورلارى(رومأن: بونون مجوزى آلينمىشىدىر)
- ۲ باخىش ايتىگىننە(أويكو توپلوسو)
- ۳ بىر قانادلىق آجىغيم وار(شعر توپلوسو)
- ۴ دوغولمامىش چوبانلارين دەينەبىي(شعر توپلوسو)
- ۵ او لايسىز آنلاملار(أويكو توپلوسو)
- ۶ قودورقون لىت(شعر توپلوسو)
- ۷ يوخلوق جىنلىرى(بىلەم - قورقو اويكولرى)
- ۸ چاغ قوللاريندا(بىلەم - قورقو رومان)

- ۹
- هۇرومچى سالخىمى(بىلەم - قورقو رومان)
- ۱۰
- مأمورىتىن ايل دۇنmu(بىلەم - قورقو اۇيىكوجوكلرى)
- ۱۱
- قوشا ائورنلر(بىلەم - قورقو رومان)
- ۱۲
- سون آپىرلر(بىلەم - قورقو رومان)
- ۱۳
- آلماسى گۈزەن(بىلەم - قورقو رومان)
- ۱۴
- تىرىلىيون ايل چاغ يېۋەرسىنەد(بىلەم - قورقو رومان)
- ۱۵
- بلەككە دەلىجەتمە(رومانتىقىسى)
- ۱۶
- وارىمساق(اۇيىكوجوك توپلۇسو)
- ۱۷
- قوجا اۇلوملولر(اۇيىكە توپلۇسو)
- ۱۸
- قونقۇ(اۇيىكە توپلۇسو)
- ۱۹
- بالدىران يارقىسى(اۇيىكە توپلۇسو)
- ۲۰
- اۇلومجىللەر درنىيە(اۇيىكە توپلۇسو)
- ۲۱
- تىتىنمە(شەعر توپلۇسو)
- ۲۲
- اوغۇر دويونو(رومانتىقىسى)
- ۲۳
- باشقالاشىم اوتمەسىنەد(رومانتىقىسى)
- ۲۴
- اوزايىچى بوزقورىد(رومانتىقىسى)
- ۲۵
- يۇمۇر آلاش(گۆلمەھە اۇيىكوجوك - اۇيىكە توپلۇسو)
- ۲۶
- يۇخولار سىيمگەمىسى(رومانتىقىسى)
- ۲۷
- بارىش زولму(رومانتىقىسى)